

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Olomouc 2011

Martina Vavrlová

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Katedra primární pedagogiky

MARTINA VAVRLOVÁ

4. ročník – prezenčního studia

Obor: Učitelství pro 1.stupeň základních škol

DYSGRAFIE A JEJÍ REEDUKACE

Diplomová práce

Vedoucí práce : Mgr. Jitka Petrová, Ph. D.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Odrách dne 28. března 2011

.....

Poděkování

Děkuji Mgr. Jitce Petrové, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce. Dále děkuji své rodině za podporu po dobu celého studia.

Obsah

Úvod.....	6
1 Charakteristika období mladšího školního věku.....	7
2 Školní zralost.....	9
3 Návčik psaní.....	11
3.1 Metody.....	11
3.1.1 Metoda kopírovací.....	11
3.1.2 Metoda pauzovací.....	11
3.1.3 Metoda taktovací.....	11
3.1.4 Metoda syntetická.....	11
3.1.5 Metoda fyziologická (americká).....	12
3.1.6 Metoda psychologicko – fyziologická.....	12
3.1.7 Metoda globální.....	12
3.1.8 Metoda analyticko – syntetická.....	12
3.2 Návčik psaní.....	12
3.2.1 První ročník.....	12
3.2.2 Druhý ročník.....	14
3.2.3 Třetí ročník.....	14
3.2.4 Čtvrtý a pátý ročník.....	14
4 Přehled specifických poruch učení.....	15
4. 1 Specifické poruchy učení – definice.....	15
4. 2 Dyslexie.....	15
4. 3 Dysgrafie.....	16
4. 4 Dysortografie.....	16
4. 5 Dyskalkulie.....	17
4. 6 Dyspraxie.....	18
4. 7 Dysmuzie, Dyspinxie.....	19
5 Postavení dítěte se specifickou poruchou učení na základní škole.....	20
6 Dysgrafie.....	21
6.1 Příčiny dysgrafie.....	22

6.2 Projevy dysgrafie.....	22
6.3 Diagnostika.....	25
7 Reedukace	26
7.1 Základní zásady reedukace.....	27
7.2 Postup při reedukaci dysgrafie	28
7.2.1 Cvičení na rozvoj hrubé i jemné motoriky	29
7.2.2 Držení psacího náčiní.....	29
7.2.3 Správné sezení při psaní	30
7.2.4 Reedukace percepčně-kognitivních funkcí.....	31
7.2.5 Grafomotorický nácvik	32
7.2.6 Psaní písmen.....	33
7.3 Pomůcky	34
8 Pracovní listy k reedukaci dysgrafie	36
Závěr.....	67
Seznam použitých pramenů a literatury.....	68
Anotace	

Úvod

Téma diplomové práce jsme zvolili jednu ze specifických poruch učení – dysgrafií a její reedukaci.

Jedním z důvodů, proč jsme vybrali toto téma, je naše osobní zkušenost ze základní školy. Dalším důvodem je diagnostikovaná specifická porucha učení v rodině. Díky tomu máme představu, jaké problémy může mít nejen dítě, ale i celá jeho rodina. V neposlední řadě je naše přání a snaha ulehčit žákům se specifickou poruchou učení povinnou školní docházkou a tím i jejich následný život.

Chtěli bychom se zabývat tímto tématem a vytvořit metodicko – pracovní materiál, který by pomohl pedagogům při realizaci reedukace na prvním stupni základních škol. Zároveň by mohl sloužit rodičům, jako návod, na cvičení či pracovní listy, které by mohli se svými dětmi dělat, a tím jim pomoci k lepším výsledkům.

Cílem diplomové práce je shromáždit informace k problematice specifické poruchy učení a to dysgrafií. Chtěli bychom se podrobně věnovat projevům, příčinám, diagnostice a přístupu k dětem s dysgrafií, a především samotnou reedukací. Dále bychom chtěli vytvořit metodicko – pracovní materiál určený k reedukaci dysgrafie. Tento materiál by měl pomoci nejen pedagogům, ale i rodičům dětí se specifickou poruchou učení.

Diplomová práce se bude skládat ze dvou částí. V teoretické části diplomové práce se budeme zabývat především specifickými poruchami učení, zvláště dysgrafií. Dále přístupem učitelů i zákonů k dětem s dysgrafií. Také bychom se chtěli věnovat projevům, příčinám, diagnostice, přístupu a hodnocení žáků s diagnostikovanou dysgrafií. Praktická část diplomové práce bude zaměřena na vytvoření metodicko – pracovního materiálu, jenž bude určen na reedukaci dysgrafie.

1 Charakteristika období mladšího školního věku

Období mladšího školního věku začíná vstupem dítěte do školy v 6 – 7 lety a končí 11 – 12 rokem, kdy děti přechází na druhý stupeň základní školy. Jak píše E. Řehulka (1995, s.29): „*Dítě se začíná setkávat s novými povinnostmi, novou autoritu a novým požadavky.*“ Tělesnou stránku školní zralosti posuzují dětské lékaři, posuzují tyto znaky věk, výšku, hmotnost, rozvoj hrubé motoriky a pohybové koordinace, zralost CNS a celkové zdraví dítěte. Stránka rozumová je velice rozmanitá. Do této oblasti patří přechod k analytickému vnímání, analyticko-syntetická činnost, vůlí ovládaná pozornost, správná výslovnost, rozlišení mezi hrou a povinnostmi. Do citové složky školní zralosti patří emocionální stabilita, odolnost vůči frustracím, sebedůvěra. Sociální složka se týká zapojení do nové skupiny dětí, převzetí nové role žáka, schopnost spolupráce.

Tělesný rozvoj je v tomto období na začátku rychlejší a časem se zpomaluje. Zpravidla pozorujeme akceleraci vývoje u dívek. Dětem se zvyšuje odolnost organismu, zvětšuje se objem srdce, hmotnost mozku, urychluje se vedení vzruchu nervem, činnost svalů a pohyblivost je dokonalejší.

Hrubá i jemná motorika se zpřesňuje, pohyby jsou rychlejší, přesnější. Šimíčková Čížková J. ve své knize uvádí (2005, s. 94): „*Zvláště při psychickém napětí je pohyb vhodným uvolněním, které vrací dítě do duševní rovnováhy, proto by měl být nedílnou součástí každodenního časového režimu školáka.*“ Nejen že pohyb dítěti prospívá po psychické stránce, také mu pomáhá vykompenzovat nedostatek pohybu ze školy. V tomto období se děti začínají zajímat o různé sporty, v žádném případě bychom jim neměli bránit vyzkoušet vše co je zajímavé.

V tomto období přechází dítě od konkrétního vnímání předmětů a jevů k všeobecnějším. Vnímání je cílevědomé, již není náhodné. Představivost dosahuje svého vrcholu, dítě rozliší skutečnost od fantazie, ve škole rozvíjíme úmyslnou představivost. Na začátku období převládá neúmyslná, mechanická paměť. Pod vedením učitele se paměť zdokonaluje a dítě ji používá záměrně, racionálně a využívá logického úsudku. Obecně platí, čím mladší děti, tím krátkodobější pozornost. Proto je vhodné volit kratší úkoly a vyučovací hodinu prokládat

pohybovými chvilkami, častěji motivovat děti k činnosti. Při vstupu do školy děti potřebují vidět konkrétní věci a jevy, manipulovat s konkrétními předměty. V mladším školním věku dochází k přechodu od názorného myšlení k myšlení abstraktnímu. Ve škole systematicky podporujeme a rozvíjíme logické myšlení. V první třídě jsou velké rozdíly ve slovní zásobě, skladbě řeči, výslovnosti. Děti si musí osvojit řeč čtenou i psanou, rozvíjíme slovní zásobu i gramatické jevy.

Emoce mají velký vliv na spokojenost dětí, především na začátku tohoto období. Postupně slábne egocentrismus, citová labilita a impulzivita. Důležité je, aby dítě mělo kladné sebehodnocení. Nemalou roli hrají pocit úspěšnosti a neúspěšnosti. Dlouhodobý neúspěch má negativní vliv na sebehodnocení dítěte.

S nástupem do školy dítě přímá novou sociální roli, navazuje nové vztahy se spolužáky a odpoutává se od rodiny. Trvalejší vztahy děti navazují až na konci tohoto období.

2 Školní zralost

Školní zralost je připravenost dítěte na vstup do školy po stránce psychické, fyzické a sociální. V oblasti sociální se jedná o odloučení od rodičů, přijetí role žáka, naučit se respektovat autoritu učitele, plnit i obtížnější úkoly, navazovat nová přátelství, naučit se kompromisu apod. V oblasti tělesné se posuzuje výška (120 cm) a váha (20 kg) dítěte, přiměřeně rozvinutá jemná i hrubá motorika, v tomto období začíná přeměna chrupu, využívá se tzv. Filipínské míry (dítě dosáhne pravou rukou přes temeno hlavy na levé ucho). Na psychické připravenosti se podílí rodinná výchova a prostředí. Posuzujeme odlišení reality a fantazie, vůlí ovládaná pozornost, míra překonání egocentrismu, řečové dovednosti, schopnost rozlišit zábavu a povinnost.

Šimíčková Čížková J. píše ve své knize (2005, s. 84): „*Otázka školní zralosti neušla pozornosti již J. A. Komenského, který stanovil 6. rok jako nejvhodnější pro zahájení školní docházky, ale zároveň upozornil na možnou „nezralost“ některých dětí.*“ Dodnes je 6. rok života dítěte určen jako věk k nástupu do školy. Na zápis do základní školy se dostaví děti, které dovrší 6. let do 31. srpna. V případě nezralosti dítěte, lze zažádat o odklad školní docházky. Odklad nám může doporučit učitelka z mateřské školy, učitelka u zápisu do základní školy nebo pedagogicko – psychologická poradna. Konečné rozhodnutí bývá na rodičích. Ředitel školy uzná odklad na základě doporučení dětského lékaře a pedagogicko – psychologické poradny.

U zápisu dítěte do první třídy se používá orientační grafický test školní zralosti v Jiráskově úpravě. Skládá se ze tří částí: kresba lidské postavy, napodobení psacího písma, obkreslení deseti teček. Dítěti pouze zadáme úkoly a nijak mu nepomáháme. Můžeme ho pouze povzbudit. Dítě má na splnění těchto tří úkolů 15 – 20 minut. Vypracované úkoly dítěte hodnotíme pomocí tabulek.

Dále vedeme rozhovor s dítětem, to by mělo znát své jméno, příjmení a adresu, mělo by být schopno reprodukovat krátký text (báseň) dle vlastní volby, vyprávět příběh podle obrázků. Dokáže rozpoznat základní geometrické tvary, základní barvy, spočítá prvky v oboru do pěti a je schopno reprodukovat číselnou řadu bez vynechání

prvku. Během rozhovoru s dítětem jeho správnou výslovnost všech hlásek, velikost slovní zásoby, schopnost vyjadřovat své myšlenky. Také zjišťujeme jak se dítě orientuje v čase a jeho obratnost například stavěním kostek na sebe, poskakováním na jedné noze.

Na konci předškolního věku by se dítě mělo umět samo obléci, pracovat v kolektivu, dodržovat základní hygienu, zvládat jíst pomocí příboru, opakovat rytmus či příběh. Rozeznat vpravo, vlevo, nahoře, dole, hned před, hned za. Poznat první a poslední hlásku ve slově, pozorně poslouchat pohádku a reprodukovat ji. Dokáže bezpečně manipulovat s ostrými předměty, stříhat nůžkami se zakulacenou špičkou. Všechny tyto činnosti se rozvíjí v mateřské škole, samozřejmě je mohou rodiče rozvíjet i doma.

3 Návuk psaní

3.1 Metody

Ve výuce psaní využíváme několika metod. Při výběru metody musíme dbát na individuální zvláštnosti dětí. Pokud se dítěti psaní nedaří, nemusí se hned jednat o specifickou poruchu učení, je možné, že dítěti jen nevyhovuje metoda.

3.1.1 Metoda kopírovací

Při používání této metody je o zapamatování si tvaru písmen. Dítě písmeno obtahuje tak dlouho dokud si písmeno nezapamatuje. Po zapamatování písmene zkoušejí děti písmeno psát podle předlohy.

3.1.2 Metoda pauzovací

Jedná se o metodu mechanickou. Dítě dostane předtištěný tvar písmena a ten poté obtahuje na papír položený na vzoru. Po opsání tvaru papír posune a píše další. Metoda byla poprvé použita v roce 1937. Její zastánci věřili, že díky ní děti budou psát dokonale.

3.1.3 Metoda taktovací

Jak uvádí B. Fabiánová, J. Havel a M. Novotná (199 , s. 23): „*Vznikla ve Francii, jejím autorem je Andoyer. Žáci psali jednotlivé tahy, prvky písmen, písmena, slabiky, slova i celé věty společně podle diktátu.*“

3.1.4 Metoda syntetická

Za autora této metody je označován J. H. Pestalozzi. Začínáme zacvičením jednotlivých částí písmen, které postupně spojujeme v písmeno. Po napsání písmene, začínáme psát slovo, sousloví, větu atd.

3.1.5 Metoda fyziologická (americká)

Zakladatelem metody je Jakub Carstairs. Psaní bylo rozděleno na několik částí: pohyb ramene, pohyb ruky, předloktí a ukazováčku, prostředníčku, palce. Děti psaly devatenáct očíslovaných prvků tak, aby si k příslušnému číslu vybavily prvek.

3.1.6 Metoda psychologicko – fyziologická

Metoda začala platit v roce 1932, důraz se kladl na zřetelné, úhledné a hbité psaní. Děti psaly na jednu linku, ti lepší psaly bez linky. Psaní začínalo procvičením prstů a ruky, poté děti psaly prvky písmen, písmena, slova a věty.

3.1.7 Metoda globální

Při používání této metody se používal papír, na němž byla jedna linka. Základem jsou jednoslabičná slova a postupně se píše delší. Vychází se z psaní celých slov a vět.

3.1.8 Metoda analyticko – syntetická

Využíváme různé činnosti na rozvíjení jemné motoriky, jako je například modelování, stříhání, navlékání, vytrhávání, navlékání korálek atd. Dále využíváme kresebných cviků na uvolnění zápěstí, poté píšeme jednotlivé prvky písmen a spojíme je do písmen, poté píšeme celá slova a věty.

3.2 Nácvik psaní

V České republice se nejčastěji používá analyticko – syntetická metoda. Děti nejsou pasivní, ale aktivně se zapojují do osvojování čtení i psaní, jenž probíhá současně.

3.2.1 První ročník

V prvním ročníku je nejdůležitější, aby děti měly dostatečně rozvinutou hrubou i jemnou motoriku. Naším cílem je aby si děti osvojily základy písma a vytvořily si

správné návyky při psaní. Psaní patří do učiva českého jazyka, hodinová dotace je 9 vyučovacími hodinami za týden.

První období nazýváme předslabikářové či přípravných cviků na psaní. Rozvíjíme motoriku ruky začínáme paží a postupujeme přes předloktí k zápěstí až k jednotlivým prstům. Využíváme ke tomu tak zvané manipulační činnosti (modelování, vystřihávání, vytrhávání z papíru, navlékání korálků, apod.) nebo využijeme různých cvičení. Učíme děti správnému sezení a držení psacího náčiní. Na začátku využíváme kresebné a uvolňovací cviky a jak uvádí B. Fabiánová (1996, s.49): *„Jejich cílem je dosažení volného, plynulého a svižného pohybu při grafickém projevu žáků, nikoliv dokonalá pravidelnost tvarů, dosažených úpornými a křečovitými pohyby.“* Při nácviku nového uvolňovacího cviku, nového písmene využíváme větších formátů a ty postupně zmenšujeme. Nejlepší je využít psaní do vzduchu, kdy má učitel možnost zkontrolovat směr pohybu a tvar u všech žáků najednou.

Slabikářové neboli období vlastního nácviku písma je druhým obdobím nácviku písma. Začínáme s nácvikem písma, nejprve píšeme jednotlivé prvky písmen, které postupně spojujeme. Postupujeme od jednodušších prvků ke složitějším, od velkých k malým. Cílem tohoto období je přesně napodobit tvar, velikost a sklon písmen, plynulé psaní písmen. V tomto období dítě přechází od psaní tužkou (číslo 1,2) k psaní perem. K tomuto přechodu dochází po odlehčení ruky dítěte, tedy individuálně. Důležité je, aby děti znaly tvary písmen tiskacích a uměly napsat jejich psací podobu. Při učení nového psacího písmene se učíme i písmeno tiskací. Nové písmeno děti nacvičí podle učitele, který písmeno napíše na tabuli. Děti ho píšou s učitelem na tabuli nebo na svou stíratelnou tabulku. Poté píšou do písanky, kde je na začátku řádku písmeno napsané. Tímto způsobem se naučí psát všechny písmena z abecedy, kromě písmen q, w, x. Písmena postupně spojujeme do slabik, slov a vět. Nesmíme zapomenout sledovat a opravovat správné sezení a držení psacího náčiní.

Období zdokonalování rukopisu – poslabikářové je posledním obdobím v prvním ročníku. Jak nám napovídá název zde se snažíme o zdokonalení rukopisu, úpravy, správného sezení a držení psacího náčiní. Tato etapa začíná po osvojení a procvičení posledního písmene abecedy. Zařazujeme opis, přepis textu, ve kterém je

dětem zadán úkol. Podobným cvičením můžeme procvičit psaní s porozuměním. Pozornost věnujeme také hodnocení vlastního písma. Zařazujeme také diktát písmen, slabik nebo slov, který ohodnotíme. Do písemných prací zařazujeme učivo, které děti znají a máme ho procvičené.

3.2.2 Druhý ročník

Na psaní je vyčleněna jedna hodina týdně, většinou se rozdělí na tři části po patnácti minutách, které rozložíme v hodinách českého jazyka. V psaní procvičujeme tvary písmen a číslic, dodržování velikosti a sklonu, zvyšujeme rychlost psaní a to pomocí rychlopisných cvičení. Děti by měly zvládnout psát plynulým pohybem slova i věty, napsat diakritická znaménka na správné místo. Ve druhém ročníku se děti doučí zbývající písmena z abecedy (q, w, x). Děti zvládnou napsat 20 písmen za minutu.

3.2.3 Třetí ročník

Časová dotace je stejná jako v předchozím ročníku, stejně jako cíl psaní. Ve třetím ročníku by psaní mělo probíhat automaticky, což nám umožňuje soustředit se na porozumění textu. Také dochází k vytváření vlastního rukopisu, děti hledají příklady u dospělých, proto je důležité, aby učitel psal správně a dodržoval normu ve všech předmětech. Děti jsou schopné déle udržet svou pozornost i motorický neklid, také jsou méně unavitelné, takže můžeme psaní věnovat delší časový úsek. Na konci třetího ročníku děti průměrně napíší 32 písmen za minutu.

3.2.4 Čtvrtý a pátý ročník

Zde již nejsou hodiny určeny pouze psaní. Děti používají psaní skoro ve všech vyučovacích předmětech. Důležité je chtít po dětech jistou úroveň úpravy. Nejen při zápisech do sešitů, ale především v českém jazyce volíme cvičení kdy děti musí psát krasopisně a nebo najít písmena či slova napsaná správně nebo špatně a opravit je.

4 Přehled specifických poruch učení

4.1 Specifické poruchy učení – definice

Podle M. Selikovitze (2000, s. 11) specifické poruchy učení můžeme definovat jako: „*neočekávaný a nevysvětlitelný stav, jenž může postihnout jedince s průměrnou i nadprůměrnou inteligencí, charakterizovaný významným opožděním v jedné nebo více oblastech učení.*“

Jak uvádí O. Zelinková (2000, s.12) jsou specifické poruchy učení definovány jako „*termín označující heterogenní skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, čtení a psaní, naslouchání a matematiky. Tyto potíže mají individuální charakter a vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy. Ačkoliv se poruchy učení mohou objevovat souběžně s jinými handicapujícími podmínkami (např. senzorická postižení, mentální retardace, poruchy chování) nebo vnějšími vlivy (např. kulturní odlišnosti, nedostatečné popř. neúměrné vedení), nejsou poruchy učení přímým důsledkem těchto podmínek nebo vlivů.*“

D. Jurovičová (2008, s. 9) ve své knize uvádí, že žák se specifickou poruchou učení není schopen se naučit číst, psát a počítat, za použití běžných výukových metod v případě, že je průměrně inteligentní a má přiměřené sociokulturní příležitosti.

Obtíže jsou individuální a vznikají dysfunkcí v centrální nervové soustavě. Mezi specifické poruchy učení řadíme: dyslexii, dysgrafii, dysortografii, dyskalkulii, dyspraxii, dysmúzii, dyspinxie.

4.2 Dyslexie

Dyslexie je porucha osvojování si čtenářských dovedností (O. Zelinková, 2009, s. 9). Podle starších definic a popisů poruchy, je úroveň čtení žáka mnohem nižší, než jak ji očekáváme vzhledem k dalším výkonům a schopnostem žáka. Tuto poruchu lze také definovat jako závažné a nevysvětlitelné opoždění ve čtení (M. Selikowitz, 2000, s. 53).

Žák s dyslexií má problémy s rychlostí a plynulostí čtení, porozumění čtenému textu, nepamatuje si o čem četl, plete si písmena, nedokáže pohotově rozlišit jedno písmeno od druhého, neumí složit písmena ve slabiky a slova.

Při reedukaci dyslexie připravujeme žáka na čtení. Soustředíme se na rozvoj percepce, řeči, nácvik soustředění na úkol. Žáka musíme přiměřeně motivovat. Začneme vyvozováním písmen (zároveň psací i tiskací písmeno s obrázkem i básničkou). Poté budeme spojovat písmena do slabik, začneme číst celá slova (zkracujeme mezery mezi čtením slabik) a věty. Dále se soustředíme na porozumění čtenému textu, na začátku necháme žáka přiřazovat slova k obrázkům, ilustrovat krátký jednoduchý text. Dáme žákovi přečíst známý text, ve kterém zakryjeme některá písmena a žák je doplní nebo některá slova nahradíme jejich synonymy. Pokud žák při čtení zaměňuje písmena (tvarově podobná: t-d, a-e, m-n, zvukově podobná: t-d, sykavky, nebo písmena lišící se čárkou, háčkem), tak příčinou mohou být nedostatky ve zrakovém nebo sluchovém vnímání, nedostatečně vytvořené spoje mezi hláskou a písmenem, nepozornost, spěch atd. V případě, že žák využívá tzv. dvojí čtení, tak se jedná o nesprávný návyk, který je pro žáka velice náročný. Žák si nejprve potichu po písmenech přečte slovo a teprve potom jej řekne nahlas. Tento návyk musíme žáka odnaučit.

4. 3 Dysgrafie

Dysgrafie je porucha, která se projevuje v osvojování psaní. O. Zelinková (2009, s. 42) uvádí: „*Dysgrafie je porucha psaní, která postihuje grafickou stránku písemného projevu, tj. čitelnost a úpravu.*“

Lze ji rozpoznat podle písemného projevu žáka, který je málo čitelný, neupravený, písmo je příliš malé nebo příliš velké, často škrťá, obtížně si pamatuje písmena a napodobuje je, přehazuje písmena ve slově.

4. 4 Dysortografie

Dysortografie je porucha v oblasti osvojování pravopisných jevů. Podle O. Zelinkové (2000, s. 11) „*Porucha nepostihuje celou oblast gramatiky, týká se pouze tzv. specifických dysortografických jevů.*“

Poznáme ji podle, že žák nejčastěji zaměňuje krátké a dlouhé samohlásky, slabiky dy – di, ty – ti, ny – ni, nedodrží hranice slov, vynechává, přidává či zaměňuje písmena nebo celé slabiky atd.

Při reedukaci dysortografie se zaměřujeme na rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek, tuto neschopnost způsobuje nedostatečné rozvinutí sluchového vnímání. Žák si graficky znázorní délku samohlásek nejprve pomocí geometrických tvarů dlouhá samohláska —, krátká samohláska o. Později budeme dlouhé samohlásky označovat |, a krátkou samohlásku ·. Dále bude žák doplňovat krátké a dlouhé samohlásky do textu a poté vyhledávat a podtrhovat krátké nebo dlouhé samohlásky v textu. Pokud má žák problémy s rozlišováním slabik dy – di, ty – ti, ny – ni nebo sykavek, tak je to způsobeno nedostatkem ve sluchovém vnímání, nesprávnou výslovností nebo v nedostatečném zafixování tohoto učiva. S žákem rozlišujeme sykavky ve slovech, vyhledáváme slova se sykavkami. Při vynechávání, přidávání a přesunování písmen či slabik příčinou jsou nedostatky ve sluchové analýze a syntéze, snížená schopnost vybavit si písmena, grafomotorické obtíže, spěch, nesoustředění, nesprávná výslovnost. Zde se při nápravě soustředíme na cvičení sluchové analýzy a syntézy, dbáme na správnou artikulaci, necháme žáka tvořit slova ze zpřeházených písmen, podtrhávat správně napsaná slova. V případě, že žák nedodrží hranice slov v písmu, příčinou bývají obtíže ve sluchové analýze a syntéze, v chápání obsahové stránky toho, co píše a obtíže v grafomotorice. S žákem začneme vyznačovat slova ve větě například pomocí stavebnice, později budeme slova vyznačovat pomocí grafických znaků, na kterých se dohodneme, dále žák určuje počet slov ve větě apod.

4. 5 Dyskalkulie

Dyskalkulie je poruchou, která zasahuje do matematických dovedností. Jedinec má obtíže s pochopením a prováděním matematických operací, zaměňuje číslice, má nedostatečné číselné představy.

Dyskalkulii můžeme rozdělit na:

- Dyskalkulie prognostická vývojová – narušení v matematické manipulaci s konkrétními předměty nebo s jejich symboly, neznání tvarů, počtů.
- Dyskalkulie verbální – žák nedokáže správně slovně označit jevy v matematice, bez ohledu na to zda ji dokáže provést.
- Dyskalkulie lexická – dítě není schopno přečíst matematické symboly, nejen čísla, ale i znaky.
- Dyskalkulie grafická – narušení schopnosti psát číslice a operační znaky.
- Dyskalkulie operacionální – neschopnost dítěte provádět matematické operace
- Dyskalkulie ideognostická – porucha chápání matematických pojmů a vztahů mezi nimi.

Dyskalkulie se projevuje obtížemi v orientaci na číselné ose, záměnou číslic (6 – 9), záměnami čísel (2009 – 2090), poruchami v prostorové a pravolevé orientaci, neschopností provést matematické operace (sčítání, násobení, odečítání, dělení). V geometrii má žák problémy s řazením předmětů podle velikosti, barvy, tvaru. K reedukaci využijeme kartičky s barevnými puntíky, které nám pomáhají nacvičit sčítání s přechodem přes desítku. K nácvičku násobilky použijeme dva druhy kartičky, na jedny napíšeme činitele a na druhé součiny.

4. 6 Dyspraxie

Specifická porucha dyspraxie postihuje motorické dovednosti. Podle K. Vitáskové (2006, s.22) se dyspraxie „*projevuje výraznou pohybovou nemotorností dítěte, která je značně v rozporu s jeho věkem a intelektovými předpoklady.*“

Projevuje se obtížemi nejen v oblasti hrubé motoriky (nepřesné a nekoordinované pohyby rukou či nohou, obtíže s každodenními aktivitami spojenými se sebeobsluhou jako je oblékání, manipulace přiborem apod., obtíže při osvojování sportovních úkonů), ale také v oblasti jemné motoriky (lepení,

stříhání, jemné pohyby prstů, potíže s motorikou mluvidel). Provádění pohybu je pro dítě velice namáhavé a rychle se unaví. Dítě nemá dostatečně rozvinuté svalstvo a nízké svalové napětí způsobí, že dítě nevydrží dlouho v jedné pozici.

4. 7 Dysmuzie, Dyspinxie

Podle O. Zelinkové (, s 176): „*dysmuzie je porucha při osvojování hudebních schopností.*“ Dítě má sníženou schopnost nebo úplnou neschopnost vnímat hudbu, má problémy s čtením not, neschopnost rozlišit vlastnosti zvuků v hudbě (výška, délka, barva), nedokáže se naučit zpívat ani hrát na hudební nástroj.

Dyspinxie je specifická porucha kresebných dovedností. Žák nedokáže zvládnout techniku kresby, nebo ji zvládá s obtížemi.

5 Postavení dítěte se specifickou poruchou učení na základní škole

Žák, kterému byla diagnostikována specifická porucha učení, má právo na individuální vzdělávací plán. Podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání patří žáci s vývojovými poruchami učení do kategorie žáci se zdravotním postižením. Vzdělávání se může uskutečňovat v běžných třídách základních škol, ve specializovaných třídách pro žáky se specifickými poruchami učení, ve specializovaných základních školách pro žáky se specifickými poruchami učení nebo formou individuální nebo skupinové integrace na speciálních školách.

Rodiče žáka s dysgrafií mají možnost vybrat si školu pro své dítě. Informace o speciálních školách a třídách mohou získat na školském úřadě nebo v pedagogicko-psychologické poradně. Pokud se rozhodnou pro běžnou školu, měli by zjistit na jaké úrovni je speciální péče o děti se specifickými poruchami učení. Také je dobré se zeptat na zájmové kroužky ve škole a flexibilitu reedukace. V případě, že se porucha u dítěte projeví a diagnostikuje v průběhu školní docházky, není vhodné měnit školu. Jak píše S. Kerr (1997, s. 104): *„U vašeho dítěte může taková situace vést k tomu, že bude plačtivé, bude mít zlé sny, bolení břicha a další příznaky odporu ke škole. A k tomu může dojít v jakémkoli věku. Buďte na dítě laskaví a povzbuzujte ho.“*

Podle vyhlášky č.72/2005 Sb.: *„Individuální vzdělávací plán vychází ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálně pedagogického vyšetření, popřípadě psychologického vyšetření školským poradenským zařízením, popřípadě doporučení registrujícího praktického lékaře pro děti a dorost nebo odborného lékaře nebo dalšího odborníka, a vyjádření zákonného zástupce žáka nebo nezletilého žáka. Je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka.“* Při tvorbě individuálního plánu by měla škola spolupracovat s poradenským centrem a s rodiči žáka. Jak uvádí Jucovičová (2008, s. 179): *„V IVP je stanoveno, o jaký typ poruchy se u dítěte jedná, jaká opatření pro odstranění nebo kompenzaci poruchy budou učiněna ze strany školy a jaká ze strany rodiny.“* Musíme brát v úvahu stupeň a míru postižení při hodnocení, při výběru forem a metod. Podle J. Jeřábka (2007, s. 108): *„je možno stanovit i odlišnou délku vyučovací*

hodiny.“ Využíváme kompenzační a didaktické pomůcky. Ve vyučovacích hodinách poskytneme žákovi dostatek času na splnění zadané práce, nejčastěji tito žáci dostávají zkrácená cvičení, nebo testy a doplňovací práce. Zápisy v sešitech můžeme nahradit nakopírovanými papíry, aby se žák mohl učit z vlastního sešitu. Při zkoušení dysgrafických žáků preferujeme ústní formu zkoušení. Žáky hodnotíme slovně a především kladně abychom je povzbudili k dalším, lepším výkonům.

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování č.j.: 13 711/2001-24 uvádí: *„Doporučené pedagogické postupy se týkají zpravidla individuálního pracovního tempa žáka, využívání možnosti úpravy rozsahu učiva a odpovídajícího snížení nároků na školní výkony žáka zatížené poruchou, individuální úpravy způsobu hodnocení a klasifikace s přihlédnutím k postižení žáka apod. Např. při výuce jazyků je třeba upřednostňovat ústní osvojování, doplňování textu, omezit psaní diktátů a individuálně upravit způsob psaní, při čtení užívat kratší texty, kontrolovat porozumění, při psaní preferovat kritérium čitelnosti před úpravností, při poruše matematických schopností využívat co nejvíce názorných pomůcek.“* Podle tohoto pokynu se do výuky zařazují jedna až dvě hodiny speciální výuky týdně. Vedení dokumentace o žákovi se řídí zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Metodický pokyn také uvádí jakým způsobem se má žák hodnotit: *„Způsob hodnocení a klasifikace žáka vychází ze znalosti příznaků postižení a uplatňuje se ve všech vyučovacích předmětech, ve kterých se projevuje postižení žáka, a na všech stupních vzdělávání.“* Využíváme nejrozličnějších způsobů hodnocení. Hodnotíme to, co žák zvládl a jeho pokroky.

6 Dysgrafie

Dysgrafie je specifická porucha psaní, jenž má za následek zhoršení grafické stránky písemného projevu, především čitelnosti a úpravy. Také je snížena nebo úplná neschopnost osvojit si dovednost psaní. Podle Světové zdravotnické organizace (WHO) specifické poruchy učení patří do kategorie Poruch psychického vývoje (F 80 – F 89). Jsou zde pojmenovány jako specifické vývojové poruchy školních dovedností a najdeme je pod kódem F 81. Dysgrafie je zde označena jako specifická porucha psaní a má kód F 81.1.

6.1 Příčiny dysgrafie

Ve většině případů je velice obtížné zjistit příčinu nebo kombinaci příčin. Existují dvě kategorie příčin – vnitřní a vnější.

Mezi vnitřní příčiny řadíme odchylky ve struktuře i funkci mozku, deficity paměti, problémy s jemnou či hrubou motorikou, spojení jemné motoriky a senzomotorické koordinace oko - ruka, netypická lateralita – netypické zapojení mezi pravou a levou hemisférou.

Vnější příčiny nezpůsobují specifické poruchy učení, ale ovlivňují dopad vnitřních příčin. Patří zde prostředí školy – přístup učitele, rozdíl mezi učebním stylem žáka a učitele. Škola je místo, kde se poruchy projeví. Rodinné prostředí – postoj rodičů k poruše, zkušenost rodičů, příprava dítěte do školy.

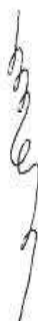
6.2 Projevy dysgrafie

Častým projevem je nechuť kreslit, stříhat a dělat jakoukoliv činnost, kde je nutné přesně používat prsty. V písemném projevu dítě často škrta a přepisuje písmena. Písemný projev působí neupraveně a kostrbatě, tempo psaní je velice pomalé. Psaní jako činnost představuje pro dítě velkou zátěž, jeho výkon vyžaduje velké množství energie, vytrvalosti a času. I přes velkou snahu dítěte je písmo skoro nečitelné.

Mezi další znaky patří jak uvádí O. Zelinková (2009, s. 59): *„Písmena jsou nestejně veliká. Přepisování je neúčinné, mnohdy se stává, že přepisovaný úkol, je horší než úkol prvotní. V diktovaných slabikách či slovech dítě píše pouze některá*

písmena, většinou ta, která jsou zvukově výrazná, nebo ta, která si pamatuje.“ Vybavení si tvarů písmen a jejich napodobení je pro dítě velice obtížné, i proto píše velice pomalu. Také V. Pokorná (2010, s. 45) uvádí: „*Žák nemá problémy s psaním známých slov. Obtíže se však dostavují při slovech neznámých.*“ Tyto potíže jsou způsobeny narušením koordinace zrakového vnímání a motoriky ruky.

Abychom si dokázali představit, co dysgrafické dítě prožívá, nám pomůže příklad, který ve své knize uvádí Z. Kaprová (2000, s. 43): „*pokusme se sledovat předkreslenou linii a obkreslit předtištěný tvar, který ovšem budeme vnímat pouze z odrazu v zrcadle. Zrcátko pro tento účel přiloží praváci kolmo k podložce nalevo od předkreslené linie. Leváci toto provedou na opačné straně. Už při prvních pokusech sledovat linii lze patrně zaznamenat první problémy, které vyplynou právě z obtížné vizuomotorické koordinace a zpracování informace, které dostává oko a vykonává ruka.*“

Nesprávné držení tužky dítě zatěžuje, protože se může stát, že dostane křeč. Při silném držení tužky může docházet k lehkému třesu, dítě může zapojovat nepotřebné svaly a tím se rychle unaví. Proto zařazujeme krátká cvičení během delšího psaní, tím protáhneme a uvolníme svaly. V nižších ročnících procvičujeme a uvolňujeme svaly ruky i před začátkem psaní, k provádění pohybu využíváme rytmizovaných říkadel.

Děti s dysgrafií se nerady vyjadřují psanou formou, jejich písemné vyjadřování je jednoduché a obsahově chudé. Jejich slovní projev je plynulý a obsahově bohatý, stejně jako jejich představitost. Příčinou tohoto problému s největší pravděpodobností

bude neschopnost zformulovat a zapamatovat si myšlenku do doby než ji zapíše. Také proto se snaží formulovat co nejkratší věty.

Poruchy prostorové orientace způsobují dítěti velké problémy, především v orientaci na papíře, na mapě. Také se velice těžce orientuje v písemném projevu. Jak uvádí G. Serfontein (1990, s. 146): „*Prostorová orientace předpokládá schopnost rozeznat určitý tvar v opačné nebo otočené pozici a poznávat podobnosti a odlišnosti různých tvarů, předmětů a písmen v prostoru.*“ Děti zaměňují podobná písmena jako b – d – p, m – n, k – h, r – z, b – l, a – o, číslice 6 – 9. Často také zaměňují pořadí číslic, písmen ve slovech, slova ve větách. Také se můžeme setkat se zrcadlově napsanými číslicemi, nejčastěji jsou to číslice 3, 6, 9.

Problémy v pravolevé orientaci dítěti působí potíže v určení pravé a levé strany na obrázku či na svém těle. Snažíme se, aby si děti uvědomovaly pravou a levou stranu.

Důležitou roli hraje sluchové vnímání, v případě problémů je zvukový signál přijímán pomaleji a s menší přesností. To způsobuje nedostatečnou sluchovou analýzu a syntézu. Dítě mezi čtvrtým a pátým rokem by mělo rozlišit větu na jednotlivá slova, v pěti letech začínají vnímat jednotlivé hlásky ve slově, také umí rozlišit první a poslední hlásku ve slově. V případě, že dítě tuto dovednost nemá, nedokáže dělat mezery mezi jednotlivými slovy ve větě. Jestliže má dítě problémy rozdělit slovo na hlásky, bude se trápit při psaní diktátů, protože rozložení slova na hlásky je jedním z předpokladů umění psaní diktátů. Nedostatečné sluchové vnímání způsobuje neschopnost rozlišovat krátké a dlouhé samohlásky, také měkké a tvrdé souhlásky.

Poruchy automatizace ovlivňuje učení se novým poznatkům a dovednostem. Této poruchy si můžeme všimnout hned v první třídě, kdy má dítě potíže spojit hlásku s písmenem. Mezi další problémy v této oblasti patří neschopnost používat automaticky gramatické jevy, které již dítě umí a má ho dostatečně procvičené.

Poruchy v krátkodobé paměti dítěte poznáme, když se nás dítě opakovaně ptá co má dělat, jakmile mu sdělíme, co má dělat. Dítě vypadá, že poslouchá, ale informace se v jeho krátkodobé paměti nezachytí. Krátkodobou pamětí bychom si měli zapamatovat 5 – 9 prvků na sekundy až minuty.

Větší problémy nastanou pokud má dítě oslabenou dlouhodobou paměť. V takovém případě se s dítětem musí všechny nové poznatky stále opakovat, nebo je dítě zapomene a musí si vše osvojit znovu. Nejenom dítě může trpět pocitem bezmocnosti, mohou se k němu přidat rodiče i učitel.

U dětí se také může objevit porucha pozornosti, která má tři typy. První, dítě se dokáže soustředit jen krátkodobě, takže začne plnit úkol, ale nedokončí ho. Druhý typ, dítěti dlouhou dobu trvá, než se začne soustředit a poté dokončuje úkol. Třetí typ je kombinací dvou předchozích. Důležité je vědět, že tyto děti to nedělají naschvál. Děti mají sníženou úroveň pozornosti a tento jev nedokáží zvládnout.

Porucha ve vnímání časového sledu, způsobuje dítěti problémy v určování a zapamatování si všech prvků v řadě, například abeceda, měsíce v roce, určení sousedního čísla v číselné řadě, následující či předchozí písmeno v abecedě, obtíže jim také činí vyjmenovat řadu pozpátku.

6.3 Diagnostika

Objektivní diagnostiku specifických poruch učení mohou provádět pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálněpedagogická centra na základě Metodického pokynu MŠMT ke vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení a chování č. j. 13 711/ 2001 – 24.

Diagnostiku provádí speciální pedagog nebo psycholog. Využívají k tomu diagnostických metod jako jsou metody rozhovoru, dotazníku, metody testové a analýzy dostupných informací o dítěti.

Před samotným vyšetřením dítěte začneme sbírat informace o dítěti. Uděláme anamnézu osobní, rodinnou a školní. V rodinné anamnéze zjišťujeme: kolik má dítě sourozenců, jaký je vztah rodičů, jak probíhalo těhotenství, jaká onemocnění dítě prodělalo, zájmy dítěte. Školní anamnéza nám poskytne informace o výsledních dítěte ve škole, zpravidla nám tyto informace poskytne třídní učitel. Jedná se o celkový prospěch, chování ve škole a popis potíží dítěte, jejich rozsah a charakteristika.

Během vyšetření psycholog zjišťuje IQ dítěte a vztah ke škole a učení. Dále se využívá standardizovaných testů, jenž zjišťují specifické poruchy učení. Také se používají doplňovací testy, které jsou zaměřeny na percepčně kognitivní

funkce dítěte. Najdeme zde zkoušky sluchové diferenciaci, sluchovou analýzu a syntézu, sluchovou paměť a vnímání, motorická a řečová cvičení, reprodukce rytmu, také zkouška pravolevé a prostorové orientace.

Následuje vytvoření diagnostické zprávy, jedna je pro rodiče a druhá pro učitele. Jsou v ní uvedeny výsledky diagnostiky a návrhy na další práci s dítětem. Na základě této zprávy se vypracovává individuální plán pro dítě.

Ve většině případů volíme slovní hodnocení dítěte. A. Nelešovská, H. Spáčilová (2005, s. 119) ve své knize uvádí, co je slovní hodnocení: „*Slovním hodnocením rozumíme konkrétní slovní vyjádření o dosažené úrovni žáka ve vztahu k výukovým cílům a k možnostem žáka. Jedná se o posouzení žáka v jeho vývoji, ve vztahu k minulosti s naznačením dalších možností vývoje.*“ Pro dítě je to lepší, protože ví, kde udělalo pokrok a v čem se má ještě zlepšit.

7 Reedukace

7.1 Základní zásady reedukace

Reedukace vychází z diagnostiky odborného pracoviště. Pedagogicko psychologická poradna vypracuje komplexní zprávu, ve které je typ poruchy, stupeň závažnosti, stav percepčně-motorických funkcí a jednotlivé projevy. Zpráva obsahuje také doporučení pro reedukaci, metody práce, způsoby hodnocení. Většinou se jedná o nedostatečný vývoj psychických funkcí. Žáci mají obtíže ve zrakové a sluchové percepci, pravolevé a prostorové orientaci. Snažíme se dětem nepřipomínat jejich neúspěchy ze školy. Proto volíme taková cvičení, která se v běžné výuce neobjevují.

Reedukace vždy musí navazovat na dosaženou úroveň dítěte. Nácvik dovednosti psaní není podmíněn věkem ani ročníkem. Ke každému dítěti musíme přistupovat individuálně a nesmíme přeskakovat jednotlivé etapy. Obtížnost zvyšuje až po úplném zvládnutí předchozí etapy.

Soustavná motivace a dobrý začátek jsou velmi důležité. Již od prvního setkání dítě motivujeme, navozujeme pohodu, povzbuzujeme dítě. Když budeme postupovat správně, dítě si bude věřit. Na začátku reedukace zadáváme dětem cvičení, jenž vypadají, že s psaním nemají nic společného. Jsou to úkoly zaměřené na rozvíjení sluchového a zrakového vnímání, cvičení motoriky, pravolevé orientace a podobně. Respektujeme aktuální dosaženou úroveň reedukace, nejen při reedukačních cvičeních, ale i ve výuce a hodnocení.

Vycházíme z pozitivních momentů života dítěte. Při navazování prvního kontaktu zjistíme co má dítě rádo, co ho baví, v čem je úspěšné. Jakmile zjistíme, ve které oblasti je dítě úspěšné, tak se zaměříme na vyhledávání textů k tomuto tématu. Nejen, že dítě bude pracovat s radostí, tak si také bude více věřit. Protože je to oblast, ve které je úspěšný.

Výsledky reedukace hodnotíme vždy reálně a po dítěti vyžadujeme sebehodnocení. V rodičích ani dítěti nevzbuzujeme plané naděje. Již na začátku je seznámíme s faktem, že výsledky budou minimální a reedukace bude trvat velice dlouho. Rodiče by měli vědět, že nic nelze uspíšit, například intenzivním cvičením doma, tímto se může porucha ještě zhoršit.

Reedukace se zaměřuje na celou osobnost dítěte. Pokud se zaměřujeme pouze na oblast psaní, je to špatně. Musíme se zaměřit na celou osobnost dítěte. Používáme

vhodné motivace, nacvičujeme sebehodnocení, hodnocení výsledků a aktivně zapojujeme jedince do nácviku.

V hodině reedukace začínáme nácvikem percepčně-motorických funkcí. Jedná se o cvičení, která žáky motivují a nezatěžují. Pokud má žák velké obtíže v oblasti percepčních funkcí, tak začínáme manipulací s konkrétními předměty a postupně se dostaneme k abstraktním obrazům.

Využíváme tzv. multisenzorický přístup, při němž zapojujeme co největší počet smyslů zároveň (zrak, sluch, hmat, popřípadě i čich) v kombinaci s pohybem, rytmem, slovem. Žák si tak učivo rychleji zapamatuje a pohotověji vybaví.

Pro každého žáka si na základě zprávy z pedagogicko psychologické poradny připravíme individuální program. V něm si stanovíme cíle, na které se s žákem zaměříme, také metody a pomůcky. Na hodiny reedukace si vypracujeme přípravy, do kterých napíšeme zaměření hodiny, metody práce a pomůcky. Program i přípravy jsou pouze orientační, protože nemůžeme předvídat všechny obtíže, které mohou nastat.

Při skupinové reedukaci by mělo být ve skupině 3 – 5 dětí. Největšího efektu docílíme individuální reedukací, protože se zaměříme na konkrétní problémy jednoho dítěte. Musíme mít na paměti, že reedukační činnost je dlouhodobá záležitost, která vyžaduje spolupráci rodiny, školy a poradenského zařízení.

7.2 Postup při reedukaci dysgrafie

Při reedukaci využíváme uvolňovacích cviků, jak pro hrubou, tak i jemnou motoriku. Zaměřujeme se na správný úchop psací potřeby, správný posed žáka při psaní, sklon podložky, sešitu. Dbáme na správný výběr psacích potřeb, vhodné jsou trojhranné psací potřeby, násadky. Dále provádíme grafomotorická cvičení a poté následuje nácvik správných postupů při psaní a psaní samotné.

7.2.1 Cvičení na rozvoj hrubé i jemné motoriky

Podle D. Jurkovičové a H. Žáčkové (2008, s.102): „*cílem je zpevnit potřebné svalstvo ruky, uvolnit nežádoucí svalové napětí, zdokonalit pohybové dovednosti a souhru jednotlivých pohybů.*“ V průběhu nácvičku psaní provádíme relaxační cvičení.

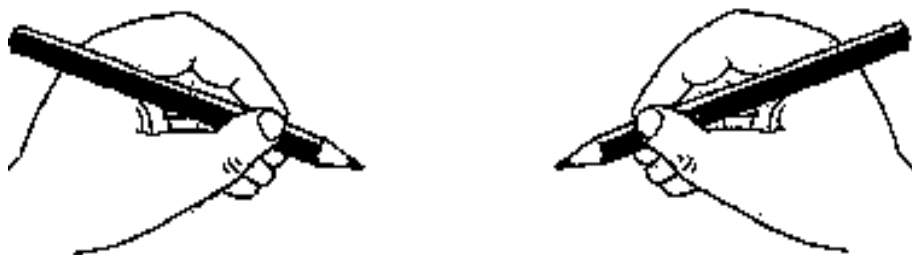
Před psaním procvičujeme hrubou motoriku, uvolníme ramenní pletenec a ramenní kloub. Uvolnění musí být dostačující, jinak je pohyb křečovitý a svalstvo ruky je v napětí. Dítě se brzy unaví, ruka ho brzy rozbolí, jeho písmo není plynulé. Paže můžeme procvičovat pomocí mávání, kroužení celé paže i předloktím. Dlaně procvičíme pohyby vpravo, vlevo, vpřed, vzad, kroužením dlaní, zavírání v pěst.

Jemnou motoriku procvičujeme v rámci všech předmětů. U mladších žáků ji procvičujeme vždy před psaním v jakémkoliv předmětu. Provádíme pohyby prstů, dlaní prostřednictvím práce s drobným materiálem, pletením copánků nebo pomlázek, vytváření stínových obrázků, navlékání různých materiálů, modelování, vystřihování, vytrhávání z papíru, skládání z papíru, skládanky, mozaiky, prstové hry se špejlemi nebo sirkami, využití masážních míčků apod.

7.2.2 Držení psacího náčiní

Správný úchop se nazývá špetkový. Nacvičujeme ho přirovnáním k solení, drolení, tvarování špičatých nosů z modelovací hmoty atd.

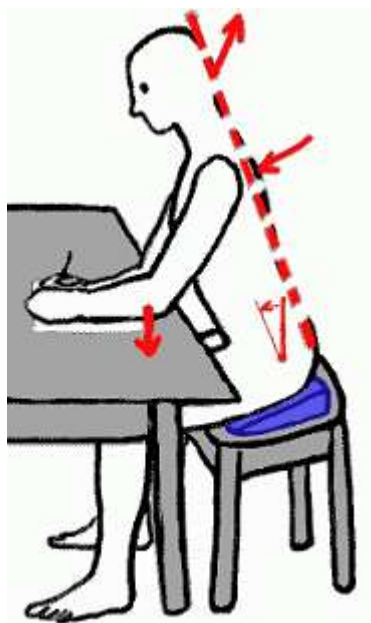
Na špetkovém úchopu se podílí palec, který se zleva dotýká bříškem psacího náčiní. Palec je naproti ukazováčku, který je lehce ohnutý, přiléhá z pravé strany na psací náčiní 2-3 cm od hrotu. Prostředníček plní funkci „opěrky“ psacího náčiní. Tyto tři prsty drží náčiní, prsteníček a malíček jsou mírně ohnuty, malíková hrana se dotýká stolu. Pero směřuje k rameni nebo vně ramene. Často dochází k nesprávnému úchopu, ten může být způsoben chybným postavením prstů, sklonem psacího náčiní, vytáčením zápěstí nebo křečovitým úchopem. Jak píše J. Budíková (2004, s. 43): „*Drobné křeči, která způsobuje roztřesenou čáru a únavu, předejdeme správným držením psacího náčiní.*“ Správné držení náčiní poznáme, když dítě zvedne ukazováček, tak mu psací náčiní nevypadne, nebo když se pokusíme vytáhnout dítěti psací náčiní při psaní z ruky, tak jej bez velkého odporu vytáhneme.

7.2.3 Správné sezení při psaní

Při správném sezení se chodidla opírají o podložku a dítě má chodidla volně u sebe. Dítě musí sedět na celé židli, hrudníkem se neopírá o stůl ani o židli. Předloktím se zlehka opírá o stůl, ramena jsou ve stejné výšce. Hlava je v prodloužení těla a přibližně 25 – 30 cm od stolu. Pravoruké dítě má levý spodní okraj sešitu nasměrován k ose hrudníku, sešit je natočen tak, aby dítě psalo „do kopečka“. Levoruké dítě má natočen pravý spodní okraj sešitu natočen k ose hrudníku. Při psaní dítě nenatáčí sešit.

Důležitý je správný výběr stolu i židle. U dětí předškolního věku vybíráme stoleček, který má krátké nohy, je bez šuplíků a lze k němu přistupovat ze všech stran. U dětí bereme v úvahu jejich růst, proto vybíráme stůl, jenž má výškově polohovatelnou desku. Díky ní stůl roste s dítětem. Dětem mladšího školního věku pořídíme stůl s velkou pracovní plochou. Musíme dát pozor na výšku stolu, pokud bude stůl příliš nízký, tak se dítěti budou zakulacovat záda a to nepříznivě ovlivní vývoj páteře dítěte. Samozřejmě i výběr židle je důležitý. Musíme vybrat nejen správnou výšku židle, ale i správně anatomicky tvarovanou. Neměli bychom se nechat zlákat slevovými akcemi ve velkoobchodech, ale židli pro své dítě vybrat ve specializovaném obchodě, kde nám prodavač pomůže s výběrem židle.

7.2.4 Reeducace percepčně-kognitivních funkcí

Orientace v prostoru je pro nás důležitá, protože dítě se musí umět orientovat na stránce a při psaní slov je umět správně seřadit. Nacvičujeme pojmy nahoře, dole, nad, pod, vedle, hned před, hned za, uprostřed, mezi, první, poslední. Můžeme využít dopravního koberce, orientaci na obrázku, bludiště, atd.

Pravolevá orientace patří k nejtěžším nácvikům. Děti mají problémy s psaním tvarově podobných písmen. Začínáme s uvědoměním si pravé a levé ruky, na pravou či levou ruku můžeme navléknout náramek nebo prstýnek, nekreslit obrázek, aplikovat dětské tetování nebo obléci barevnou rukavici. Pravolevou orientaci můžeme procvičovat pomocí magnetů, textilních obrázků, kreslení podle návodu, cesta bludištěm se zavázanýma očima podle slovního návodu.

Zraková syntéza a analýza se projevuje při psaní diktátu, opisu a přepisu. Využíváme skládanek, stavebnic a her typu puzzle. Nejprve děti skládají s předlohou, později jen s krátkou ukázkou předlohy, nakonec bez předlohy. Můžeme dítěti předložit více obrázků najednou a dítě má za úkol poskládat obrázky, tak aby nám daly příběh. K nacvičení skládání slov můžeme využít hry typu scrabble, osmisměrky, křížovky.

Zraková paměť je důležitá pro vybavení tvarů písmen. Procvičujeme ji krátkodobým předložením obrázku a po dítěti vyžadujeme reprodukci, buď slovním

popisem nebo seřazením série obrázků podle předlohy. Dále můžeme využít modelování podle předlohy, dokreslování tvarů písmen, pexeso, tzv. Kimovy hry apod.

Sluchová analýza a syntéza se projevuje ve skládání a rozkládání vět, slov, rozkládáním slov na slabiky. Začneme určováním první hlásky, děti mohou vymýšlet slova, která začínají danou hláskou. Mezi další vhodné hry patří slovní fotbal, vymyšlení slov, která obsahují nebo naopak neobsahují jistou hlásku. Děti leží na lavici a zvednou hlavu, když na začátku slova uslyší jistou hlásku. Skládání slov z písmenek na kartičkách, kdy vymyslí nejdelší slovo apod.

7.2.5 Grafomotorický nácvik

Nový grafomotorický cvik provádíme nejprve ve svislé poloze, potom na šikmé ploše a nakonec na vodorovné podložce. Děti by měly mít vhodné psací náčiní. Mělo by snadno zanechávat stopu. Velikost papíru se postupně zmenšuje, až dítě umí provést nacvičený cvik do linek. Předpokladem k úspěšnému osvojení psaní je určitá úroveň rozvoje hrubé motoriky, jemné motoriky, dítě by mělo zvládat koordinaci pohybu levá ruka a pravá ruka, automatizaci pohybů, senzomotorickou koordinaci, orientaci na ploše a v prostoru, vnímání a reprodukci rytmu.

Cílem grafomotorických cviků je zafixování správného úchopu pera, dostatečné uvolnění ruky pro psaní, kreslení a hlavně plynulost a rytmus pohybů.

Ramenní kloub uvolňujeme pomocí krouživých pohybů, napodobování plavání, dirigování celýma rukama, kreslení do vzduchu, napodobováním zobáku čápa, dramatizace větví stromů. Dále rameno uvolňujeme při grafomotorických cvičeních na velkých plochách například na balící papír nebo tabuli. K realizaci pohybů využíváme rytmizaci básniček, říkadel. Při předvádění cviku popisujeme nahlas postup a poté přidáme rytmizaci. Po dětech vyžadujeme, aby popisovali postup při psaní. Při provádění cviku se zaměřujeme na držení psacího náčiní, plynulost a rytmizaci pohybu, přesnost, tempo, výdrž, psychické uvolnění. S dětmi můžeme provádět tyto cvičení klubička, kruhy, spirály, ovály, oblouky, vlnovky, osmičky, hadovky, ostré obraty, čáry, plošné cviky (obtahování prvků na papíře), řadové cviky, jednoduchá kresba.

Loketní kloub procvičujeme podobně jako kloub ramenní. Začneme uvolňovacími cvičeními jako jsou krouživé či kymácející pohyby. Potom využíváme dobře psací psací náčiní, jako jsou voskovky, pastelky, progressa, fixy.

Zápěstí uvolníme krouživými pohyby, mačkání gumového míčku, motání klubička, vytváření misky z dlaní, „šroubování“.

Prsty uvolníme nápodobou hry na klavír, kroužení jednotlivými prsty, kmitání prsty, luskání prsty, nápodoba solení.

7.2.6 Psaní písmen

D. Jucovičová (2008, s. 114) ve své knize uvádí: „*Je totiž obtížné odlišit obtíže plynoucí z osvojování nového učiva, z nezralosti některých oblastí smyslového vnímání, z pouze počáteční motorické neobratnosti apod.*“ Nelze tedy každé dítě s obtížemi považovat za dysgrafické.

Při osvojování nového písmene, učitel píše písmeno na tabuli a slovně komentuje každý svůj pohyb. Děti po něm pohyb opakují, ve vzduchu nebo na tabuli. Tempo osvojování si písmen je u každého dítěte individuální, proto postupujeme k dalšímu písmenu až po dostatečném zvládnutí písmena.

V případě, že dítě písmeno nezvládá, musíme se vrátit na začátek nácviku. Pokud by dítě mělo špatné návyky při psaní, mohlo by mít problémy s plynulostí a rychlostí psaní.

Začínáme psát obyčejnou tužkou, k psaní perem přecházíme individuálně. Když dítě na tužku netlačí, pohyb je plynulý a lehký a dítě správně drží tužku, teprve potom přecházíme k peru.

Pomůckou pro lepší zapamatování písmen je jejich přehled, pro děti je lepší když se podívají na tvar písmene, než když dlouze vzpomínají a snaží se vybavit si tvar písmena. Pro snadnější zapamatování tvaru písmen můžeme využít tak zvaný multisenzorický přístup, to je zapojení co největšího počtu smyslů. Využíváme různých cvičení například písmenková pexesa, modelování písmen z modelovací hmoty, drátku nebo šňůrky, skládání písmen z dílků, kreslení písmen, obtahování písmen v písku nebo krupičce, psaní písmen na záda spolužáka, vytváření písmen, slov

uspořádáním těl dětí, dokreslování tvarů písmen, kroužkování písmen v textu, využití logopedických říkanek apod.

Dítě musí zvládat jednotlivé prvky, z nichž se písmeno skládá. Postupně prvky spojujeme až píšeme celé písmeno. Na začátku se soustředíme na napsání správného tvaru písmena, postupně jej zdokonalujeme. Správně napsaný vzor necháme dítěti na očích dostatečně dlouhou dobu. V písankách máme vyznačeny pomocné prvky jako je vzor na začátku, uprostřed i na konci řádku, vytečkované tvary, šipka označující směr při psaní, počáteční bod, pomocná linka. Všechny tyto pomocné prvky jsou postupně odebírány, musíme si najít takovou písanku, kde jsou tyto prvky.

Hodnocení uskutečňujeme až po dostatečném osvojení a zafixování tvarů. Důležité je, aby dítě samo našlo chybu a dokázalo ji pojmenovat a opravit. Nejvhodnější je seznámit rodiče s našimi požadavky a požádat aby na dítě, při domácích úkolech, nekladli vyšší nároky. Dítě hodnotíme vždy kladně a povzbuzujeme ho pro další činnosti.

7.3 Pomůcky

Řadíme zde pomůcky, které dětem pomáhají správně držet psací náčiní.

Pero Tornádo

Trojhranná tužka, pastelka

Trojhranná násadka

8 Pracovní listy k reedukaci dysgrafie

Při reedukaci dysgrafie bychom měli začínat uvolňovacími cviky. Důležité je, abychom uvolnili svaly ruky. Využijeme k tomu kroužení v ramenou, loktech a nakonec v zápěstí. Poté můžeme rozhýbat jednotlivé prsty. Využíváme grafomotorická cvičení a to především u mladších dětí, u kterých chceme upevnit správné psací návyky a u dětí, které jsou s nácvikem psaní na začátku (pracovní listy 1 – 5).

Zařazujeme cvičení, ve kterých dítě hledá stejné prvky nebo rozdílné prvky (pracovní listy 6 – 9). Také využíváme různá bludiště a spojovačky, tímto se dítě učí napsat rovnou čáru (pracovní listy 10 – 13).

Při nácviku a upevňování písmen můžeme využít pracovní listy, do kterých děti dopisují písmena a slova (pracovní listy 14 – 17). Pokud mají děti problémy se zapamatováním tvaru písmen, tak jim můžeme dát napsanou abecedu (pracovní list 18), kde budou písmena tiskací i psací.

Využíváme i pracovních listů, ve kterých děti hledají obrázky, písmena či slova (pracovní listy 19 – 21). Objekty, které děti hledají, volíme podle toho, co děti už umí, co znají a bezpečně poznají.

Mezi další patří cvičení, ve kterých má dítě označit slovo, které do řady nepatří (pracovní list 22). Nebo dítě může poznávat a pojmenovávat obrázky a tím rozšiřovat slovní zásobu (pracovní list 23). Pracovní list na rozlišování množného a jednotného čísla nám pomůže zjistit jestli děti ví co píší, jestli rozumí obsahu (pracovní list 24). V dalším cvičení máme špatně napsaný text. Úkolem dětí je najít chyby a opravit je (pracovní list 25).

Pro lepší zapamatování si tvarů písmen si s dětmi můžeme vyrobit vlastní pexeso nebo domino.

Pracovní list č. 1

Cíl: nácvik na psací písmena m, n

Úkol: Pirátská loď by potřebovala větší vítr, aby mohla rychleji plout. A čím větší vítr, tím větší vlny. Dokresli co nejvíc pravidelných vln.

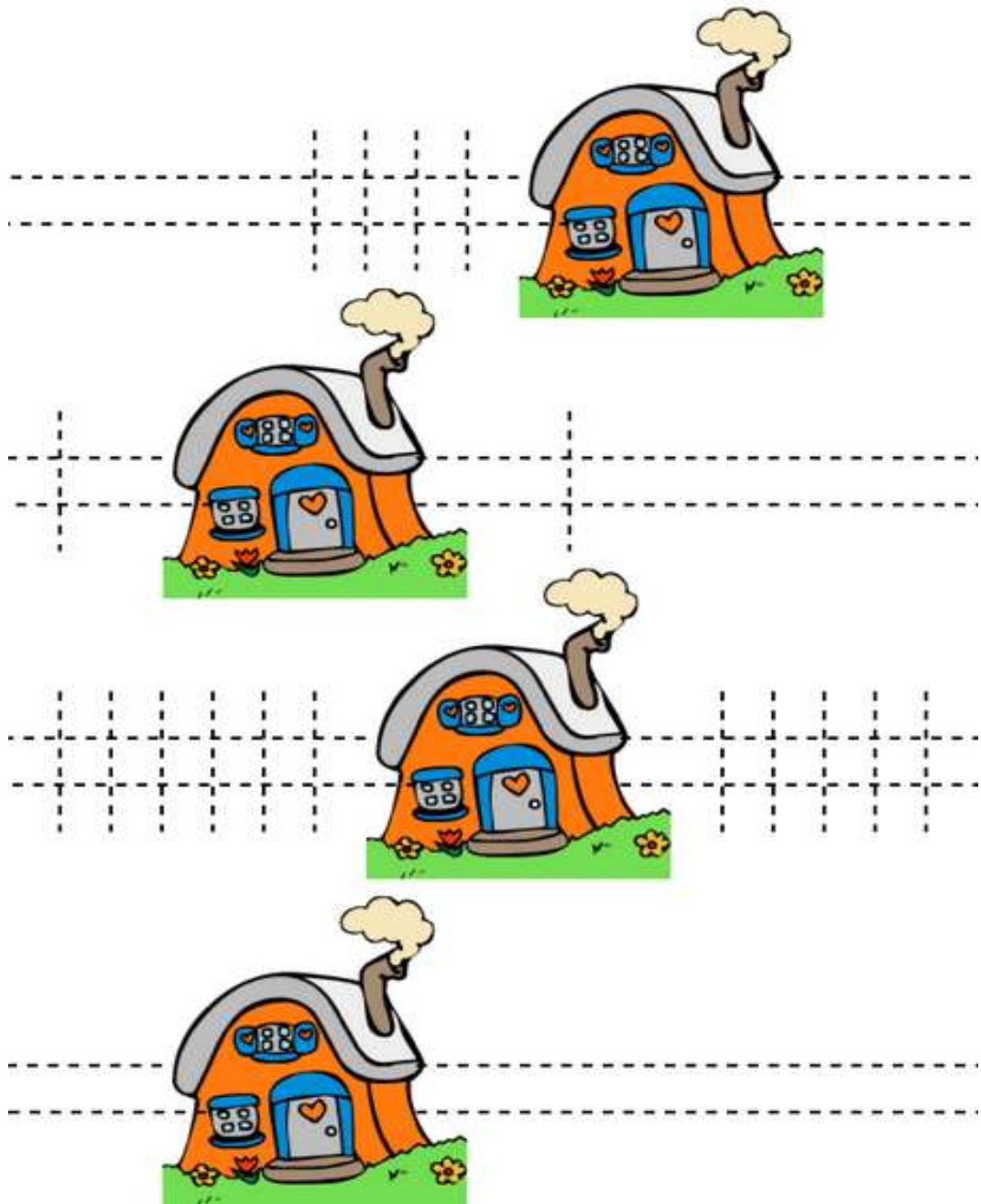

Zdroj: MÁLKOVÁ, M. *Rvp.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-03-30]. Metodický portál rvp. Dostupné z WWW: <<http://dum.rvp.cz/materialy/grafomotoricke-listy.html>>.

Pracovní list č. 2

Cíl: nácvik na psaní čísla 1

Úkol: Dokreslete domečkům ploty

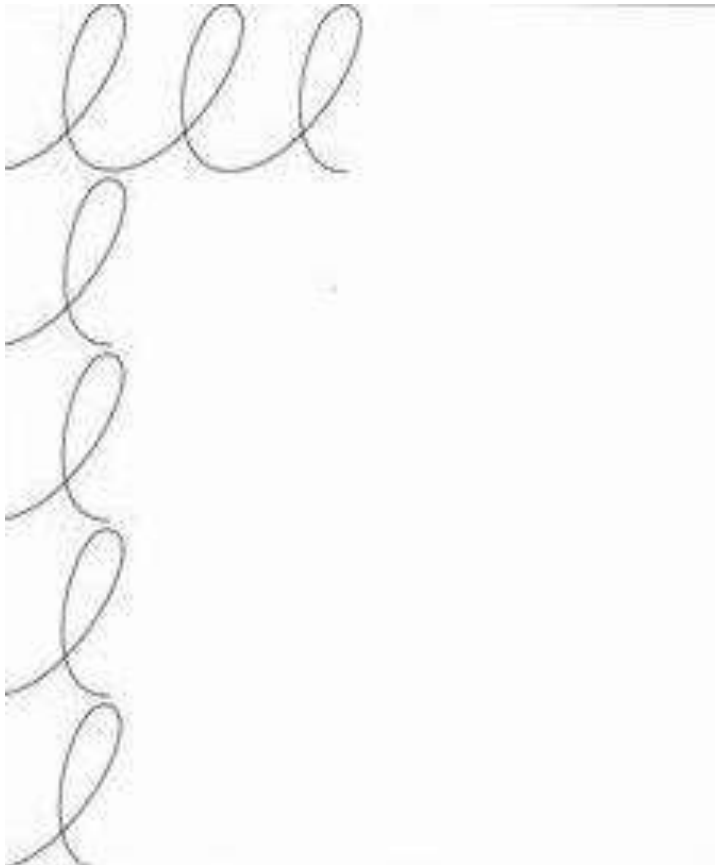
Autor: Magdalena Málková

Zdroj: *Rvp.cz* [online]. 2008 [cit. 2011-03-07]. Metodický portál rvp. Dostupné z WWW: <<http://dum.rvp.cz/materialy/grafomotoricke-listy.html>>.

Pracovní list č. 3

Cíl: nácvik horní smyčky

Úkol: Víla Amálka se houpala na houpačce. Jak se tak houpala, zafoukal vítr tak silně, až se houpačka i s Vilou Amálkou otočila dokola. Nakresli pohyb, který houpačka udělala.

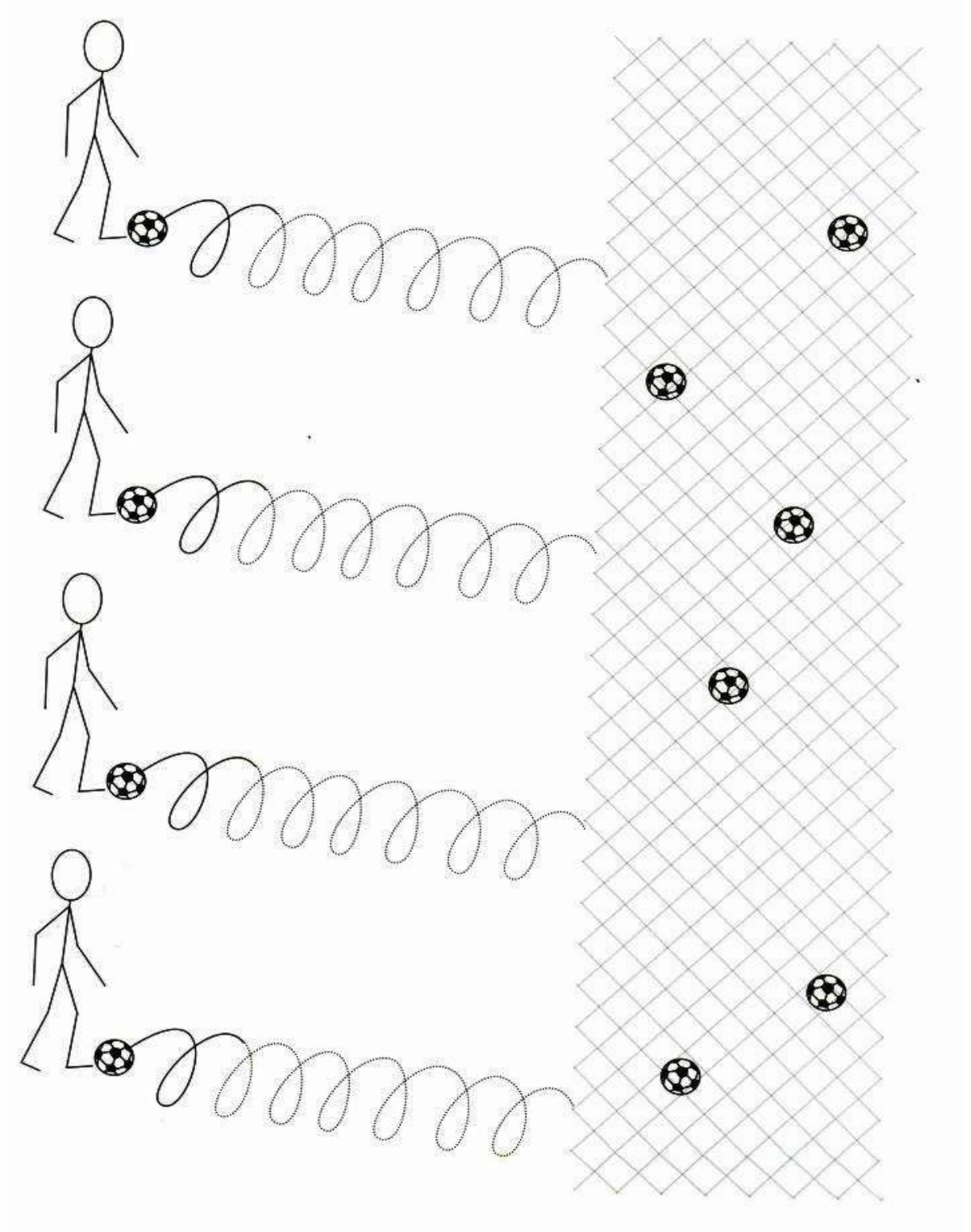

Pracovní list č. 4

Cíl: nácvik dolní smyčky

Úkol: Fotbalisté na tréninku nacvičují kop na branku. Dokresli dráhu míče.

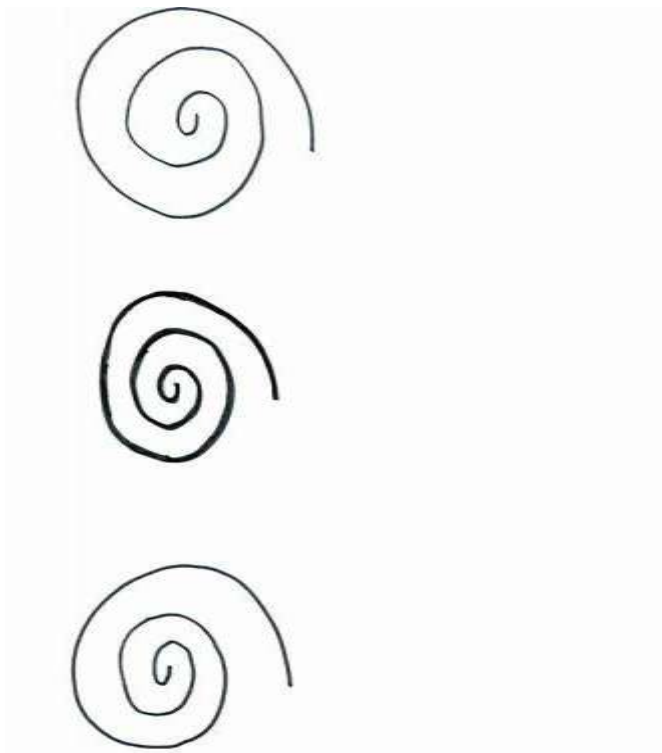
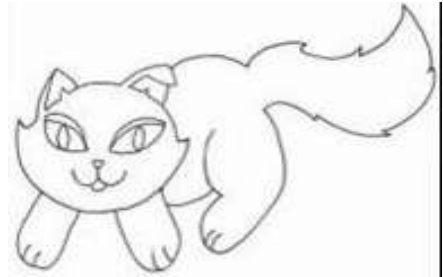

Zdroj: LIPNOCKÁ, M. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní : preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*

Pracovní list č. 5

Cíl: nácvik na velké psací písmeno C

Úkol: Kočička Cilka je parádnice, na ocásku nosí mašli. Chce ji všem ukázat, ale neví jak. Ukaž Cilce jak má zatočit ocásek.

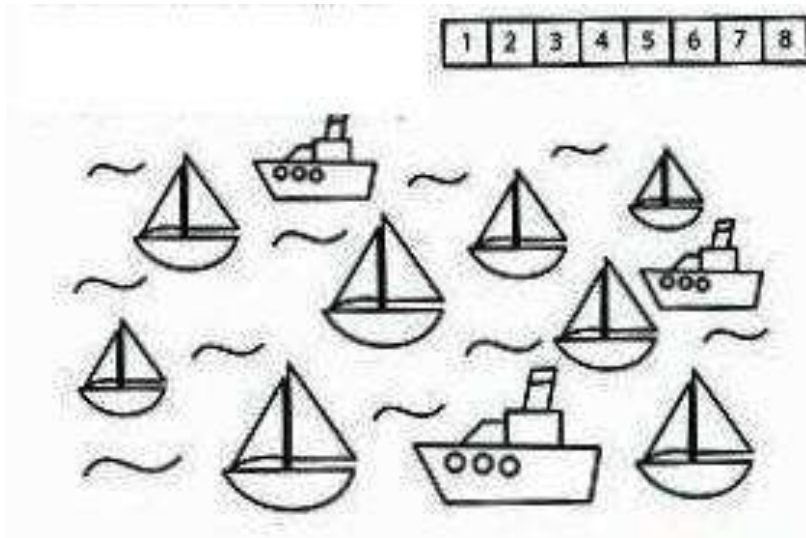
Pracovní list č. 6

Cíl: najdi a označ stejný tvar

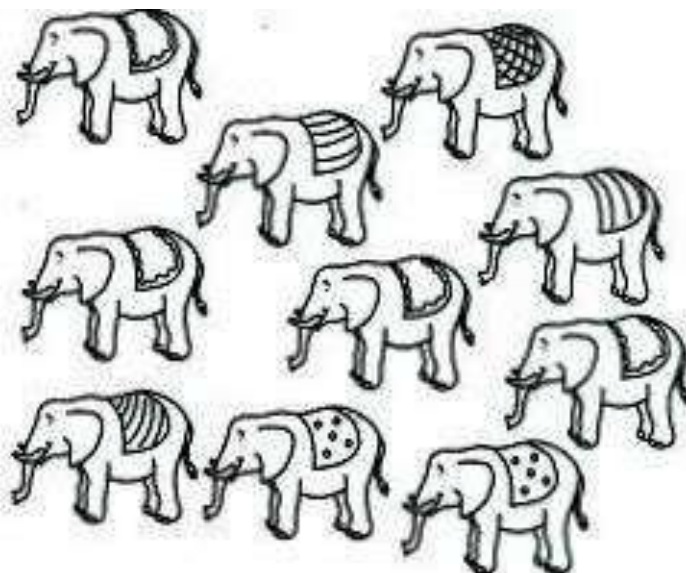
Úkol: a) Spočítej plachetnice a označ jejich počet. Všechny plachetnice vybarvi odlišným způsobem. Všechny parníky vybarvi stejným způsobem.

b) Najdi čtyři stejné slony a vybarvi je.

a)

b)

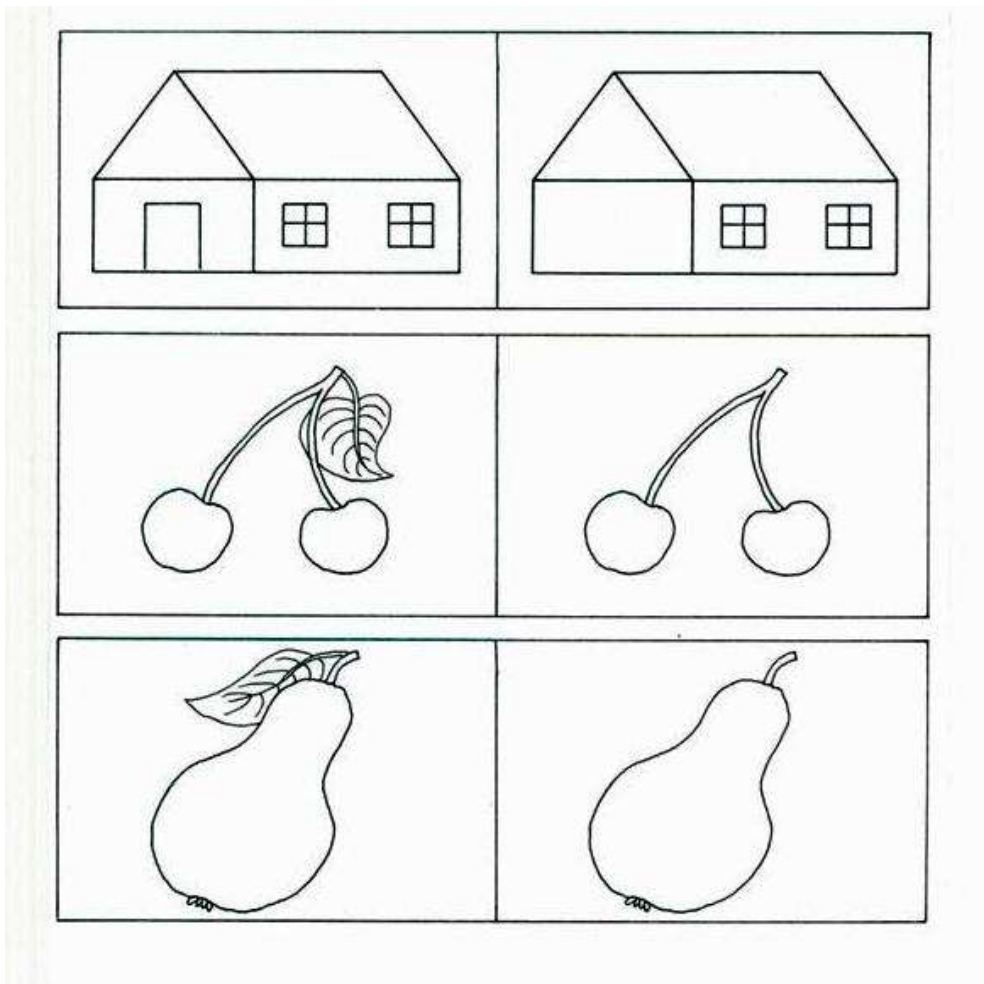

Zdroj: *S kamarádem do školy : pracovní sešit pro předškoláky 1. 1.* Havlíčkův Brod : Fragment, 2005. ISBN 80-253-0150-8.

Pracovní list č. 7

Cíl: najdi rozdíly

Úkol: Malíř chtěl namalovat stejné obrázky, povedlo se mu to? Pokud najdeš rozdíl, zakroužkuj ho.

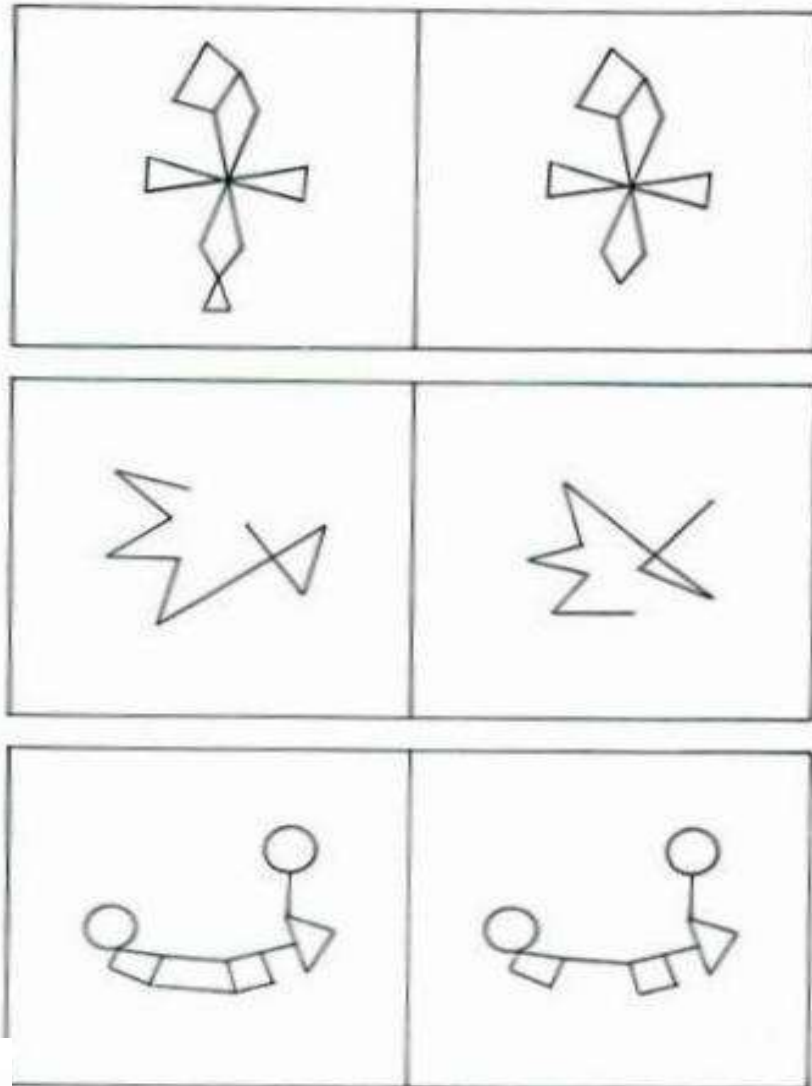
Soubor úkolů 1 - rozdíly v párových obrázcích

Zdroj: SINDELAROVÁ, B. *Předcházíme poruchám učení : soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. 4. Praha : Portál, 2007. 63 s.

Pracovní list č. 8

Cíl: najdi rozdíly

Úkol: Malíř namaloval nesmyslné obrázky. Najdi rozdíly, které udělal v párových obrázcích.

Soubor úkolů 2 - rozdíly v párových tvarech

Zdroj: SINDELAROVÁ, B. *Předcházíme poruchám učení : soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. 4. Praha : Portál, 2007. 63 s.

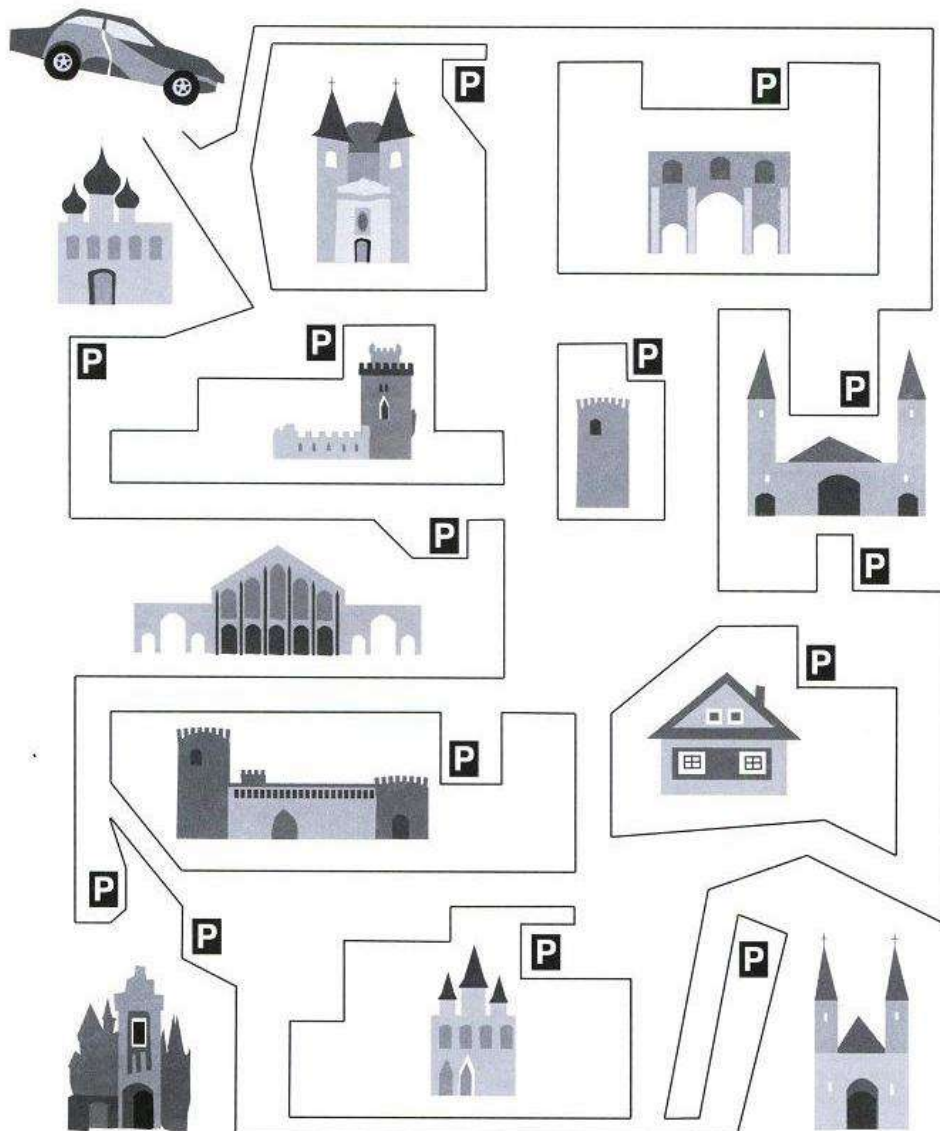

Pracovní list č. 10

Cíl: procvičení přesnosti, procvičení pravolevé orientace

Úkol: Projed' městem a prohlédni si všechny památky.

Pozor! Musíš jet po vyznačených cestách. (dítě může pracovat samo, nebo podle pokynů)

Zdroj: SVOBODA, P. *Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní : k výuce psaní, domácí přípravě školáků a ke vzdělávání dětí s dysgrafií* . 1. Praha : Portál, 2009. 55 s. ISBN 9788073675455.

Pracovní list č. 11

Cíl: procvičení přesnosti, správný úchop psacího náčiní.

Úkol: Princezna Miládka se chtěla projít v zámecké zahradě. Procházela se tak dlouho, až se ztratila a nemohla najít cestu ven. Král nechal zavolat čtyři prince. Který princ jí zachrání?

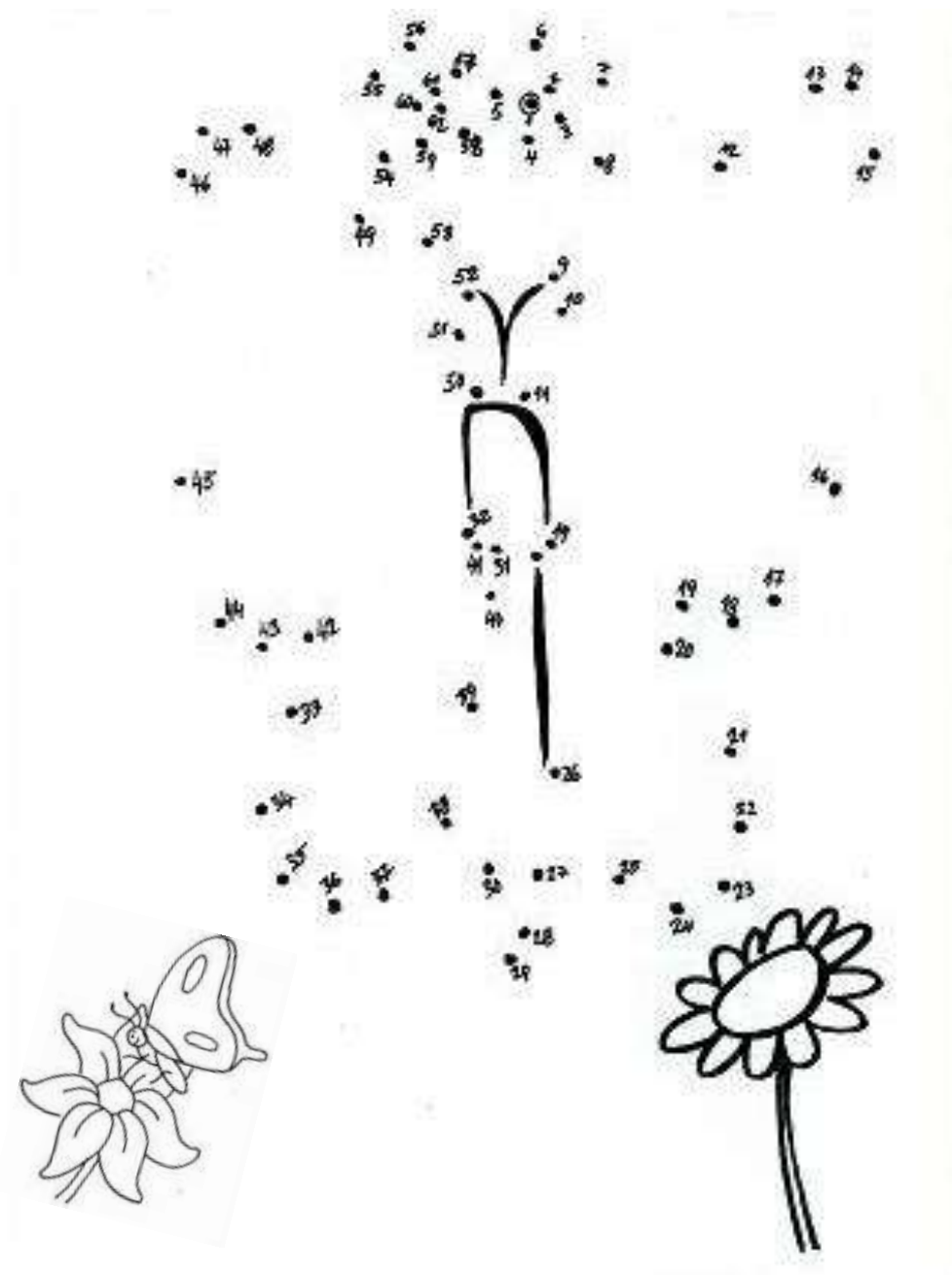
Zdroj: SVOBODA, P. *Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní : k výuce psaní, domácí přípravě školáků a ke vzdělávání dětí s dysgrafií* . 1. Praha : Portál, 2009. 55 s. ISBN 9788073675455.

Pracovní list č. 12

Cíl: kontrola správného držení psacího náčiní, opakování číselné řady

Úkol: Spoj čísla tak jak jdou za sebou. Obrázek, který ti vznikne, vybarvi.

Zdroj: SCHNEIDER, L. *Spojovačky pro šikovní kluky a holčičky*. Kladno : Macek - delta, 1999. 102 s. ISBN 80-86091-15-5.

Pracovní list č. 13

Cíl: kontrola správného držení psacího náčiní, opakování číselné řady, rozvíjení slovní zásoby

Úkol: Spoj čísla tak jak jdou za sebou. Obrázek, který ti vznikne, vybarvi.

Pod obrázek vymysli krátký příběh o zvířátku, které jsi našel.

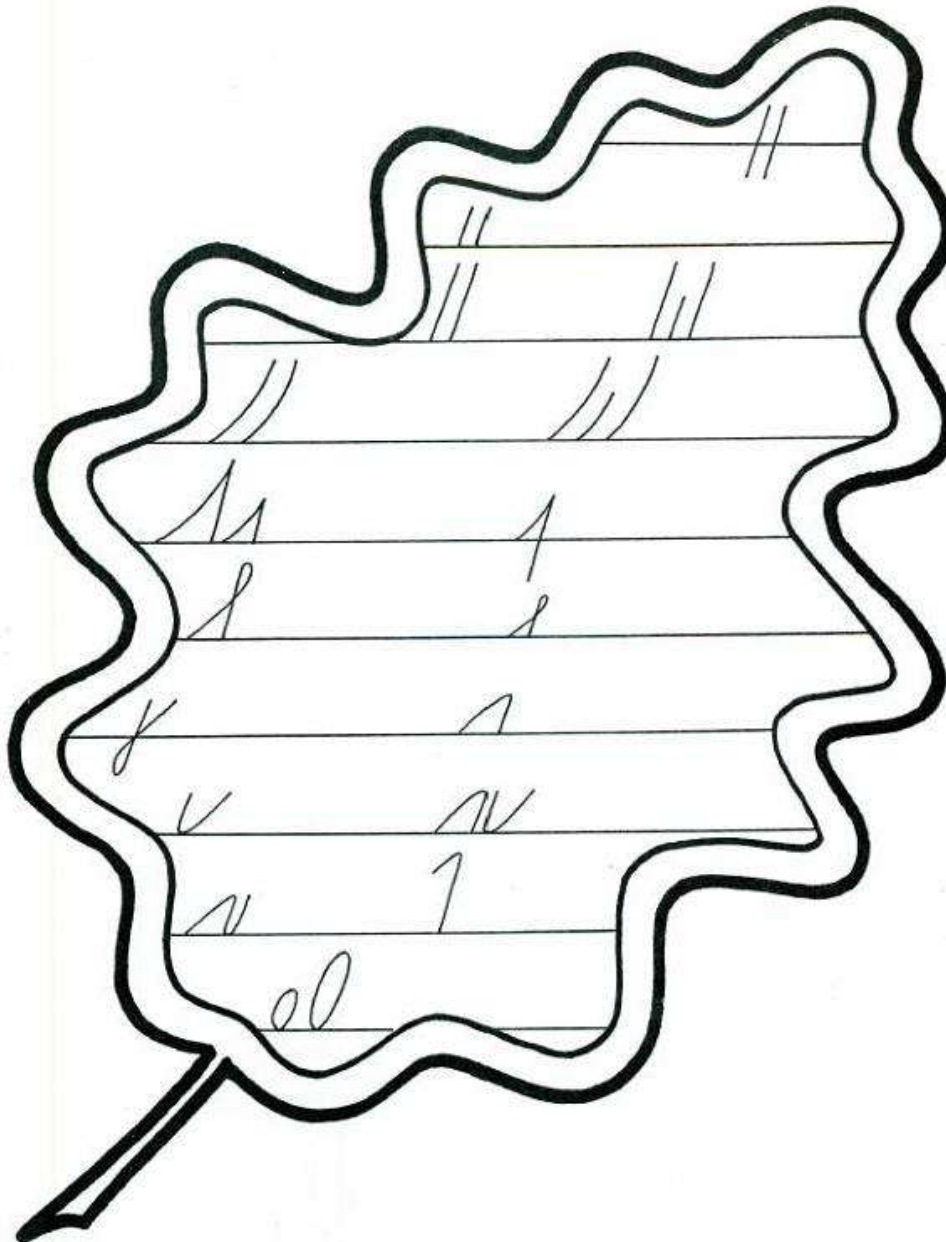

Zdroj: SCHNEIDER, L. *Spojovačky pro šikovné kluky a holčičky*. Kladno : Macek - delta, 1999. 102 s. ISBN 80-86091-15-5.

Pracovní list č. 14

Cíl: nácvik prvků písmen

Úkol: Pavlínka s Mirkem se rozhodly, že půjdou na procházku do lesa. „Mám nápad,“ řekl Mirek. „Budeme soutěžit. Kdo najde ten nejhezčí list!“ Pomoz Mirkovi a vyzdob list podle návodu.

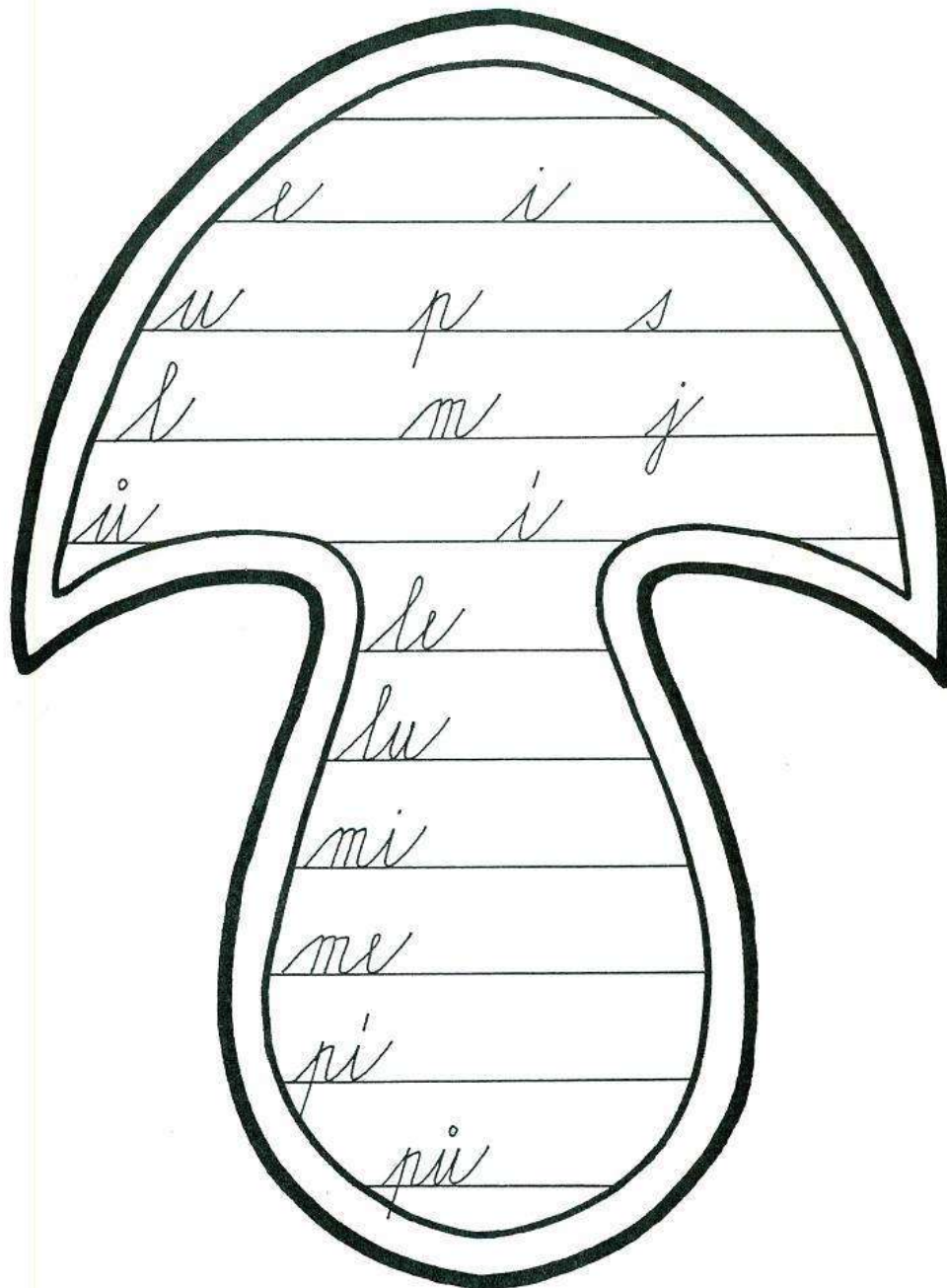
1

1.

Pracovní list č. 15

Cíl: procvičení písmen

Úkol: Pavlínka s Mirkem uspořádali další soutěž. Tentokrát o to, kdo jako první najde hříbek. Doplň písmena a slabiky do hříbku, aby ho děti mohly najít.

Pracovní list č. 16

Cíl: procvičení písmen a slov

Úkol: Pavlínka a Mirek jsou v lese. Hrají na schovávanou. Pavlínka se schovala za ten největší listnatý strom. Opíš všechno správně podle vzoru, aby Mirek Pavlítku nenašel.

Pracovní list č. 17

Cíl: Rozšiřování slovní zásoby, dodržování správného tvaru písmen

Úkol: Napiš co vidíš na obrázku. K obrázku vymysli a napiš název pohádky nebo písničky.

Pracovní list č. 18

Cíl: upevnění tvaru písmen, spojení psacího a tiskacího písmene.

Úkol: Obtáhni všechna velká písmena červenou barvou, malá písmena modrou barvou.

a A <i>a A</i>	b B <i>b B</i>	c C <i>c C</i>	č Č <i>č Č</i>
d D <i>d D</i>	ď Ď <i>ď Ď</i>	e E <i>e E</i>	f F <i>f F</i>
g G <i>g G</i>	h H <i>h H</i>	ch Ch <i>ch Ch</i>	i I <i>i I</i>
j J <i>j J</i>	k K <i>k K</i>	l L <i>l L</i>	m M <i>m M</i>
n N <i>n N</i>	ň Ň <i>ň Ň</i>	o O <i>o O</i>	p P <i>p P</i>
r R <i>r R</i>	ř Ř <i>ř Ř</i>	s S <i>s S</i>	š Š <i>š Š</i>
t T <i>t T</i>	ť Ť <i>ť Ť</i>	u U <i>u U</i>	v V <i>v V</i>
w W <i>w W</i>	y Y <i>y Y</i>	z Z <i>z Z</i>	ž Ž <i>ž Ž</i>

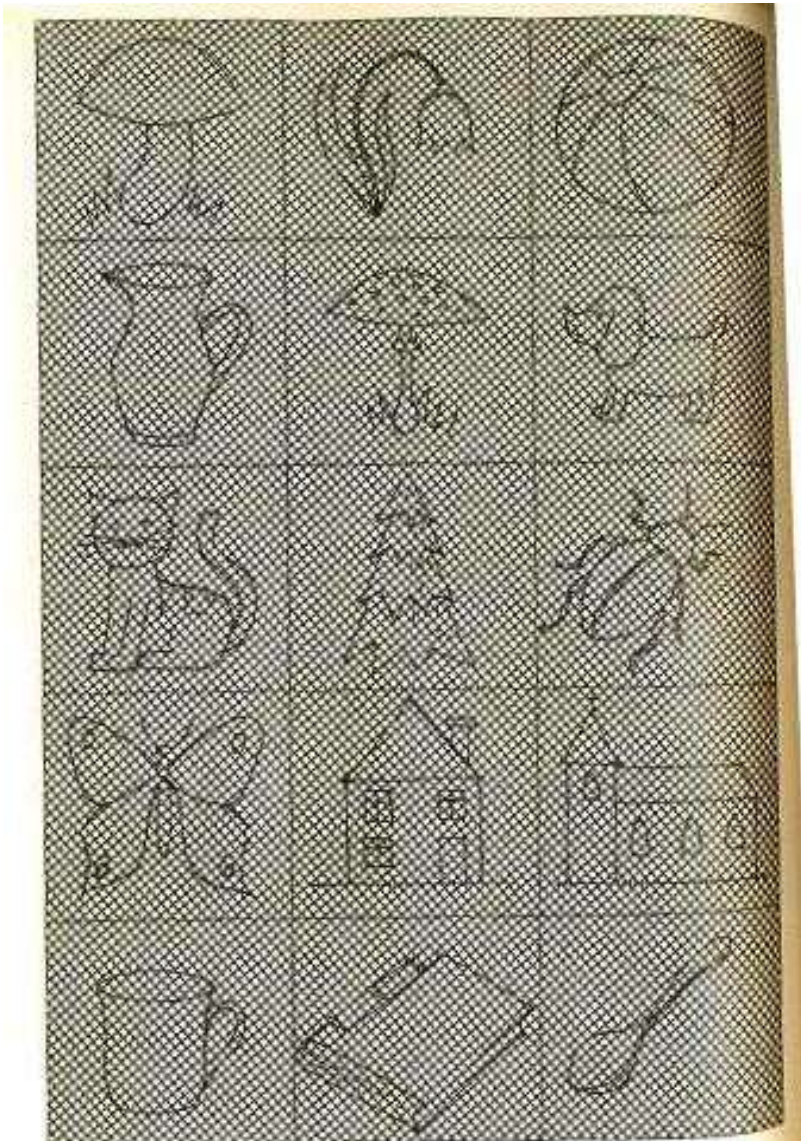
Zdroj: www.skolni-pomucky.eu

Pracovní list č. 19

Cíl: Rozlišení figury a pozadí

Úkol: Najdi schované obrázky. Vybarvi ty o kterých jsi přečteš v ukázce:

To bylo tenkrát, když pejsek a kočička ještě spolu hospodařili, měli u lesa svůj malý domeček a tam spolu bydleli a chtěli všechno dělat tak, jak to dělají velcí lidé. Ale oni to vždycky tak neuměli, protože mají malé a nešikovné tlapičky a na těch tlapičkách nemají prsty, jako má člověk, jenom takové malé polštářky a na nich drápky.

Zdroj: POKORNÁ, V. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení : rozvoj vnímání a poznávání* . 3. Praha : Portál, 2002. 153 s. ISBN 8071783269.

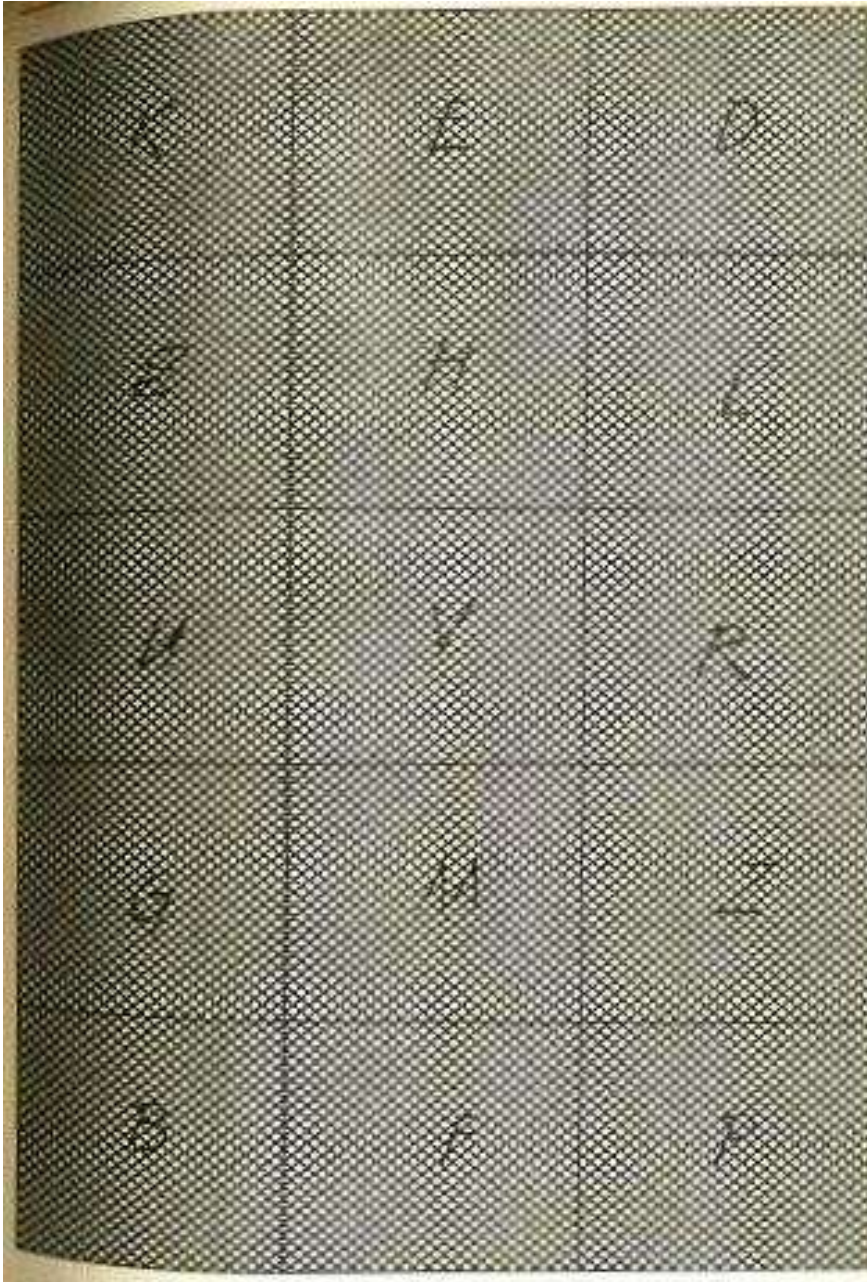
ČAPEK, J. *Povídání o pejskovi a kočičce : jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech*. 14. Praha : Albatros, 1975. 116 s.

Pracovní list č. 20

Cíl: Rozlišení figury a pozadí

Úkol: Najdi ukrytá písmena. Vymysli názvy pohádek, které začínají na tyto písmena.

Zdroj: POKORNÁ, V. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení : rozvoj vnímání a poznávání* . 3. Praha : Portál, 2002. 153 s. ISBN 8071783269.

Pracovní list č. 21

Cíl: Rozlišení figury a pozadí

Úkol: Hledej pohádkové postavy. Napiš je na řádek a dopiš název pohádky.

MANRA CIPRA RUMSEK	BEBOŠKA FERLIŠKA PYTLIŠKA	ARIEL SEBASTIAN
HUBA SPEJŠEK ZEMEK MANICKEK	BYSTRÝ DLOUHÝ ŠIROKÝ	KUBIK DUBIK BOLIK
ZAJČEK KRIMYSKÁ	TRAVBA ANULS KRAKONBERK	ŠESTOVA' JONATAN

Pracovní list č. 22

Cíl: poznat kořen slova

Úkol: V řadě slov vždy škrtni takové slovo, které tam nepatří. Víš proč?

	voda - vodník - vodovky - dešť - vodovod
	lesník - les - zálesák - smrk - prales
	rukavice - čtyřručné - rukáv - palec - ručník
	koloběžka - kolo - kolotoč - kruh - kolečko
	chodit - východ - chodník - žebřík - schody
	výlet - letiště - odletět - pifot - letadlo

Zkus vymyslet jiné řady slov se stejným slovním základem.

	_____
_____	_____
	_____
_____	_____
_____	_____

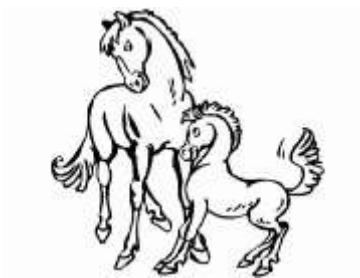
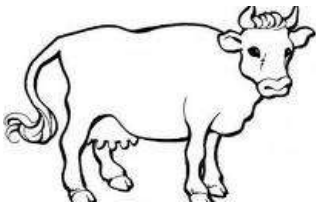

Zdroj: ČERNÁ, L. *Specifické poruchy učení : soubor pracovních listů k nápravě dyslexie, dysortografie a dysgrafie na 1. stupni ZŠ* . Praha : Pražská pedagogicko-psychologická poradna, 2007.

Pracovní list č. 23

Cíl: opakování vyjmenovaných slov, poznávání živočichů

Úkol: Pojmenuj zvířata. Vybarvi ty, která jsou ve vyjmenovaných slovech.

Pracovní list č. 24

Cíl: rozlišení jednotného a množného čísla.

Úkol: Vytvoř množné nebo jednotné číslo pohádkových postav.

princezna - _____

_____ - královny

pejsek - _____

_____ - kočičky

slepička - _____

_____ - kohoutci

Zlatovláska - _____

_____ - jablka

koruna - _____

úkol - _____

_____ - králové

mravenec - _____

_____ - včelka

svatba - _____

_____ - koně

víla - _____

_____ - rybky

krtek - _____

Pracovní list č. 25

Cíl: rozpoznat správný tvar písmene.

Úkol: Najdi v textu deset chyb. Oprav chyby a přepiš text správně.

Jeníček a Marenka měli tak chudé rodiče, že v jejich chaloupce často nebýval k jídlu ani kousek suchého chleba. Děti trpěly hladem, což jejich mamínce a tatínkovi třhalo srdce.

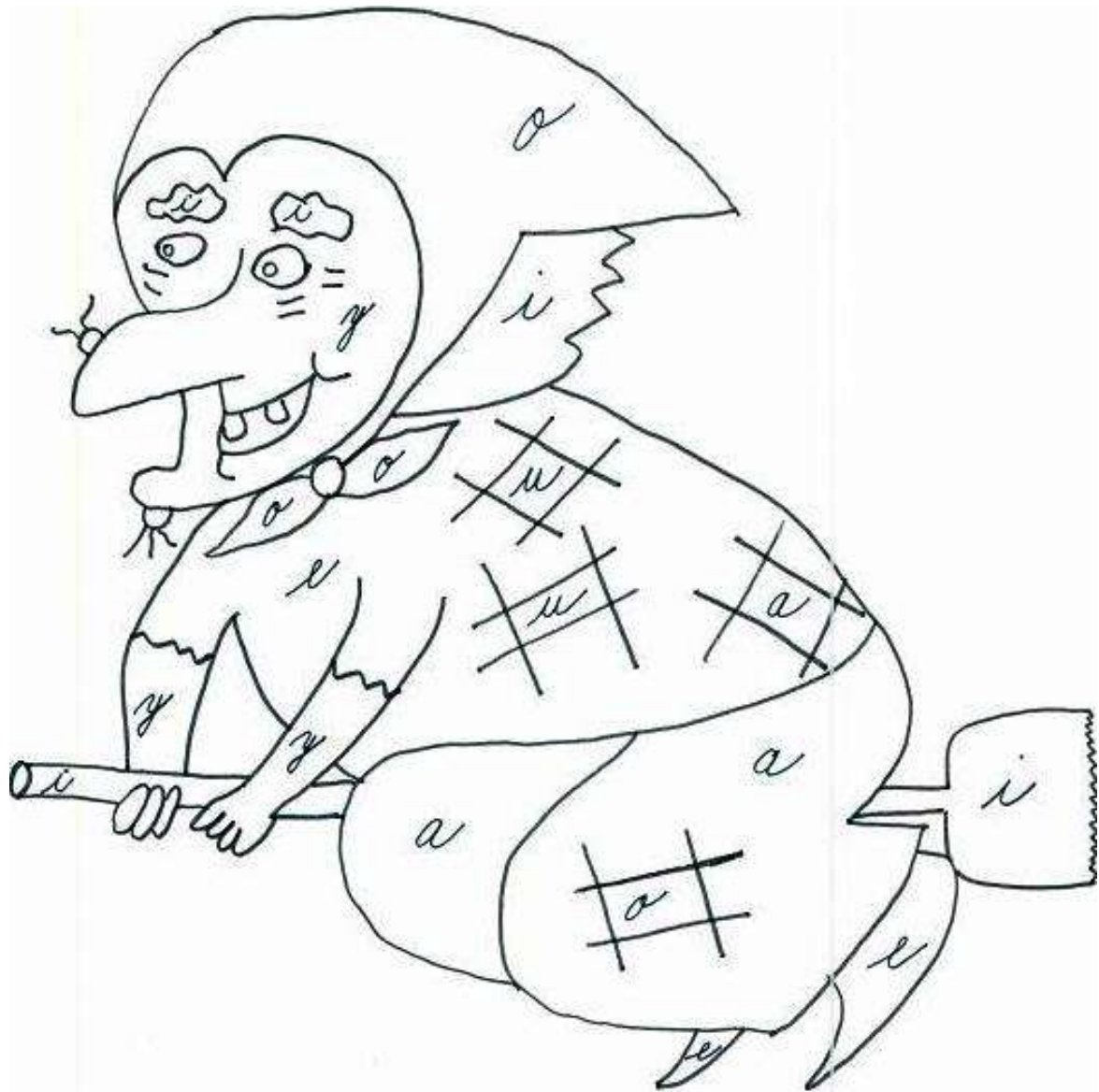

Pracovní list č. 26

Cíl: rozpoznat samohlásky

Úkol: Vybarvi ježibabu Agátu podle návodu.

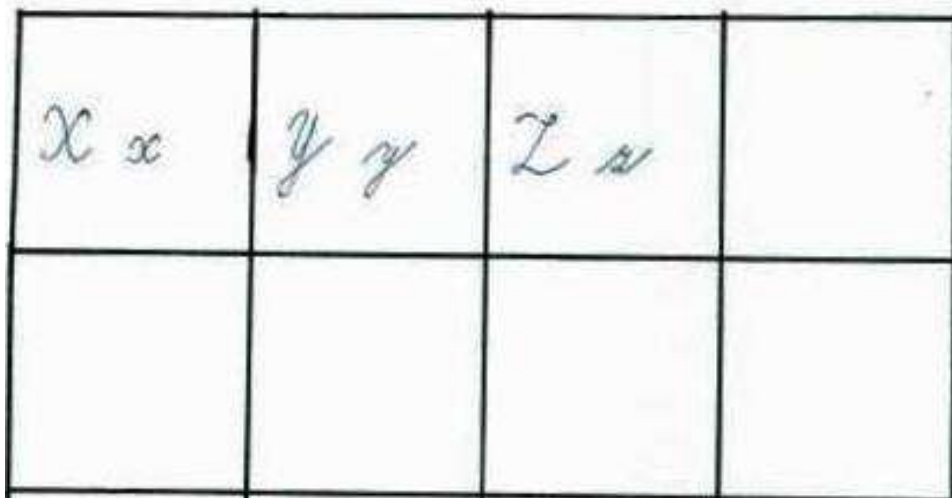
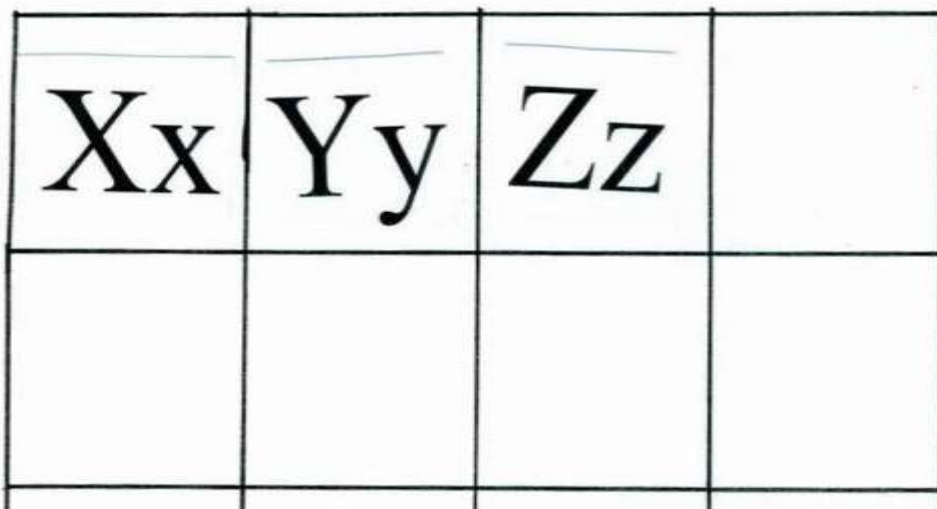

a zelená
e modrá
i hnědá
o fialová
u červená
y oranžová

Pexeso

Cíl: podíl na výrobě hry – jemná motorika, procvičování a poznávání tvarů tiskacích a psacích písmen.

Úkol: Vytvoř pexeso. Nalep nebo napiš tiskací písmena, psací písmena si napiš. Vystříhej kartičky a zahraj si pexeso.

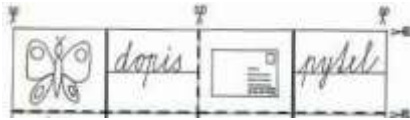
Aa	Bb	Cc	Dd
Ee	Ff	Gg	Hh
Chch	Ii	Jj	Kk
Ll	Mm	Nn	Oo
Pp	Qq	Rr	Ss
Tt	Uu	Vv	Ww

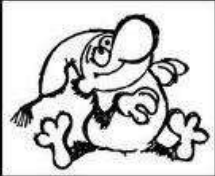

A a	B b	C c	D d
E e	F f	G g	H h
I i	J j	K k	L l
M m	N n	O o	P p
Q q	R r	S s	T t
U u	V v	W w	X x

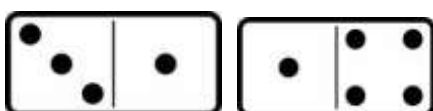
Domino

Cíl: procvičení spojení obrázku s psaným písmem.

Úkol: Napiš co vidíš na obrázku. Vystříhni kartičky po přerušované čáře podle návodu.

	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____
	_____		_____

Závěr

Cílem diplomové práce bylo získat množství informací o dysgrafii, její reedukaci a vytvořit soubor pracovních listů určených pro pomoc dětem se zmíněnou specifickou poruchou učení.

V teoretické části jsme se za pomoci odborných knih zabývali nácvikem psaní, postavením dítěte s dysgrafií ve společnosti, samotnou specifickou poruchou – dysgrafií, také teorií reedukace dysgrafie. Uvedli jsme základní zásady při nápravě dysgrafie, rozličná cvičení na uvolnění ruky a grafomotorická cvičení. Dále jsme se zabývali sezením při psaní a správným úchopem psacího náčiní.

V praktické části jsme sesbírali a pracovní listy, které se dají využít k reedukaci dysgrafie. Vymysleli a vypracovali jsme dvě hry – domino, pexeso. Na přípravě těchto her se mohou podílet děti samotné, díky nim si mohou procvičovat a upevňovat tvary písmen formou hry. Všechny sesbírané pracovní listy jsme s dětmi vyzkoušeli během pedagogické praxe na základní škole.

Tato diplomová práce by mohla pomoci učitelům i rodičům, kteří mají dítě s dysgrafií. Zjistí zde informace o této specifické poruše učení a naleznou pracovní listy, které mohou použít k nápravě dysgrafie.

Seznam použitých pramenů a literatury

ČAPEK, J. *Povídání o pejskovi a kočičce : jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech*. 14. Praha : Albatros, 1975. 116 s.

ČERNÁ, L. *Specifické poruchy učení : soubor pracovních listů k nápravě dyslexie, dysortografie a dysgrafie na 1. stupni ZŠ*. Praha : Pražská pedagogicko-psychologická poradna, 2007.

ČERVENÁ, V, et al. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost : s Dodatkem Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky*. 4. Praha : Academia, 2005. 647 s. ISBN 8020013474.

HARTMANNOVÁ, V, et al. *Pravidla českého pravopisu*. 4. Olomouc : Olomouc, 1998. 351 s. ISBN 8071820733.

JUCOVIČOVÁ, D. *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. 1. Praha : Portál, 2008. 175 s. ISBN 9788073674748.

KAPROVÁ, Z. *O problémech žáků s poruchami učení a cestách k jejich řešení*. 2. Praha : Tech-market, 2000. 73 s. ISBN 8086114325.

KERROVÁ, S. *Dítě se speciálními potřebami*. 1. Praha : Portál, 1997. 165 s. ISBN 80-7178-147-9.

LIPNOCKÁ, M. *Rozvoj grafomotoriky a podpora psaní : preventivní program, který pomáhá předcházet vzniku dysgrafie*. 1. Praha : Portál, 2007. 62 s. ISBN 9788073672447.

MATĚJČEK, Z. *Dyslexie*. 1. Praha : Státní podagogické nakladatelství, 1988. 236 s.

NOVÁK, J. *Dyskalkulie - specifické poruchy počítání : metodika rozvíjení početních dovedností s přílohou Pracovní listy* . 2. Havlíčkův Brod : Tobiáš, 2000. 43 s. ISBN 808580882X.

POKORNÁ, V. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení : rozvoj vnímání a poznávání* . 3. Praha : Portál, 2002. 153 s. ISBN 8071783269.

POKORNÁ, V. *Teorie a náprava vývojových poruch učení a chování*. 4. Praha : Portál, 2010. 333 s. ISBN 978-80-7367-817-3.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání s přílohou upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. 2. dotisk 1. vydání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 126 + 92 s. ISBN 80-87000-02-1.

SELIKOWITZ, M. *Dyslexie a jiné poruchy učení*. 1. Praha : Grada, 2000. 136 s. ISBN 8071697737.

SERFONTEIN, G. *Potíže dětí s učením a chováním* . 1. Praha : Portál, 1999. 90 s. ISBN 8071783153.

SINDELAROVÁ, B. *Předcházíme poruchám učení : soubor cvičení pro děti v předškolním roce a v první třídě*. 4. Praha : Portál, 2007. 63 s.

SCHNEIDER, L. *Spojovačky pro šikovné kluky a holčičky*. Kladno : Macek - delta, 1999. 102 s. ISBN 80-86091-15-5.

S kamarádem do školy : pracovní sešit pro předškoláky 1. 1. Havlíčkův Brod : Fragment, 2005. ISBN 80-253-0150-8.

SVOBODA, P. *Cvičení pro rozvoj jemné motoriky a psaní : k výuce psaní, domácí přípravě školáků a ke vzdělávání dětí s dysgrafií* . 1. Praha : Portál, 2009. 55 s. ISBN 9788073675455.

VITÁSKOVÁ, K. *Specifické poruchy učení pro výchovné pracovníky*. 1. Olomouc : UP v Olomouci, 2006. 50 s. ISBN 80-244-1216-0.

ZELINKOVÁ, O. *Dyslexie v předškolním věku?*. 1. Praha : Portál, 2008. 197 s. ISBN 9788073673215.

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. 5. Praha : Portál, 2000. 196 s. ISBN 8071784818.

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení : dyslexie, dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, ADHD* . 11. Praha : Portál, 2009. ISBN 9788073675141.

Mšmt.cz [online]. 2004 [cit. 2010-09-26]. MŠMT. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/metodicky-pokyn-ministryne-skolstvi-mladeze-a-telovychovy-k-vzdelavani-zaku-se-specifickymi-poruchami-uceni-nebo-chovani>>.

Mšmt.cz [online]. 2005 [cit. 2011-02-11]. MŠMT. Dostupné z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>.

ROUSOVÁ, S. *New_Folder* [online]. 2010 [cit. 2011-01-28]. Zsvejprty. Dostupné z WWW: <http://www.zsvejprty.cz/New_Folder/www/VP/zralost.htm>.

Siplweb [online]. 2009 [cit. 2009-07-19]. Cvičíme.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.cvicime.cz/>>.

školní pomůcky [online]. 2010 [cit. 2010-11-23]. Dipo učební pomůcky, vybavení škol. Dostupné z WWW: <<http://www.skolni-pomucky.eu/hlavni-oddeleni2/vsechny-kategorie/ucebni-pomucky/cesky-jazyk-literatura/demonstracni-obrazy/malavelka-a-tiskacipsaci-abeceda-do-100x70cm-%280%2001%20172-1-AD3%29.html>>

Wbs.cz [online]. 2008 [cit. 2011-01-28]. Vychovatelství. Dostupné z WWW: <<http://vychovatelstvi-czv2008.wbs.cz/zvlastnosti/sk.zralost.obrtest.pdf>>.

WebGarden [online]. 2009 [cit. 2010-12-28]. Učební materiály a nápady pro děti na prvním stupni ZŠ. Dostupné z WWW: <<http://www.prvnistupenzs.wgz.cz/1-trida>>.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Vavřlová
Katedra:	Primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Jitka Petrová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Dysgrafie a její reedukace
Název v angličtině:	Dysgraphia and it's reeducation
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na jednu ze specifických poruch učení a to dysgrafii a také na její reedukaci. Součástí práce jsou pracovní listy určené k reedukaci dysgrafie.
Klíčová slova:	Specifická porucha učení, dysgrafie, reedukace
Anotace v angličtině:	Diploma thesis is focused on one of specific disorders of learning and it dysgraphia, and its reeducation. The work also contains worksheets to determine the reeducation of dysgraphia.
Klíčová slova v angličtině:	specific learning disability, dysgraphia, reeducation
Přílohy vázané v práci:	CD ROM
Rozsah práce:	71 stran
Jazyk práce:	čeština